

Fabels en feiten over de geneeskracht van planten

de basis van
veel geneeskundig
plantengebruik

zenuwblokkerende stof
slijmachtige stof
geurige olie
bitterstof

Toepassingen van een kruid

Bloem, blad, wortel, sap.

Afkooksel in water [thee]

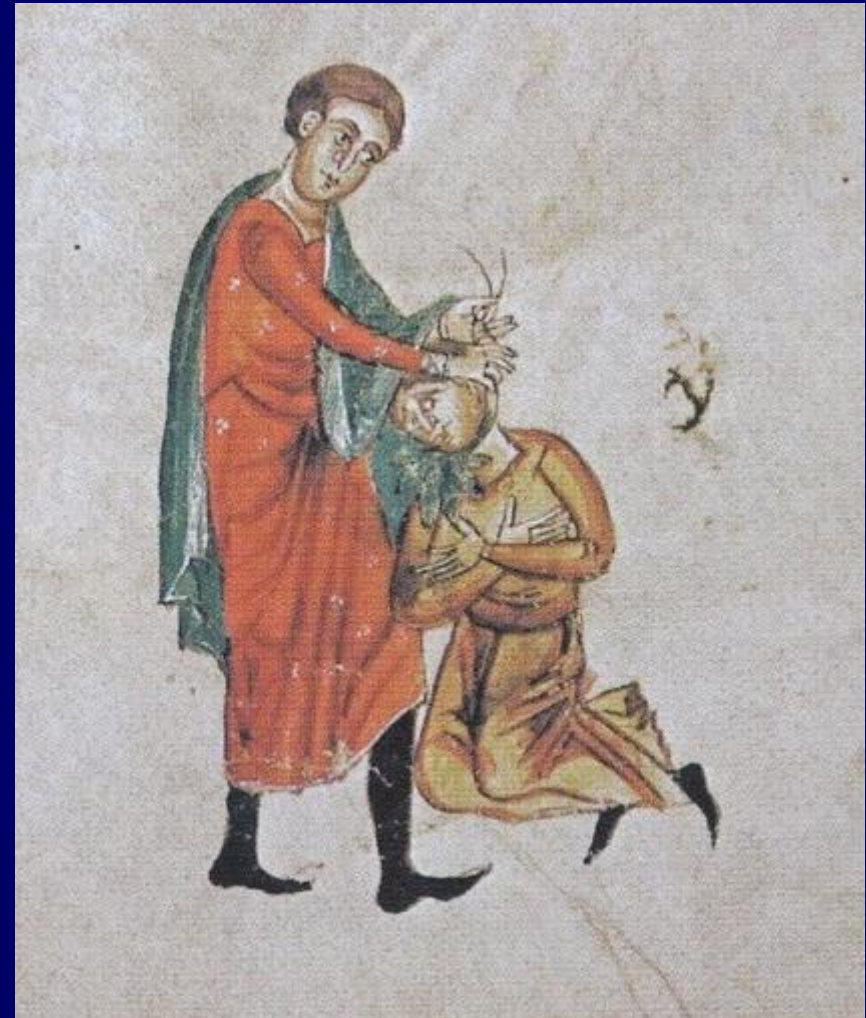
Geurige olie in alcohol

Gedroogd of verpoederd
inbrengen in mond of neus

Op hete kachel een rookkruid,
of dampo in stoom inademen

Zalf op de huid smeren
of kruiden op het hoofd

binden [weegbree >>]

sjamanen van natuurvolken en vrouwen in middeleeuwen zoeken kruiden

vrouwen zoeken voedsel tijdens hongersnood, ontdekken zo kruiden

Kruidenvrouwtjes
werden regelmatig
verdacht gemaakt
bij een onverwacht
overlijden
en beschuldigd
van hekserij

**Want: steeds weer bleek en blijkt dat vrouwen voor
wel 80% van alle vergiftigingen verantwoordelijk zijn**

recepten voor heksenalf

Al eeuwenlang gebruiken kruidenvrouwtjes of sjamanen plantaardige drugs.

Overdracht van kennis in familieverband of in kruidenboeken, geleerden gaan heksenalf bestuderen.

Vaak kende een beul de recepten uit de kruidenboeken. Tijdens de marteling van van hekserij verdachte vrouwen fluisterde hij ze in welke planten ze gebruikt zouden hebben.

Er bestaan vele soorten heksenzalf

Ze bevatten stoffen die inwerken op de hersenen.

Sjamanen hadden dit ervaren door:

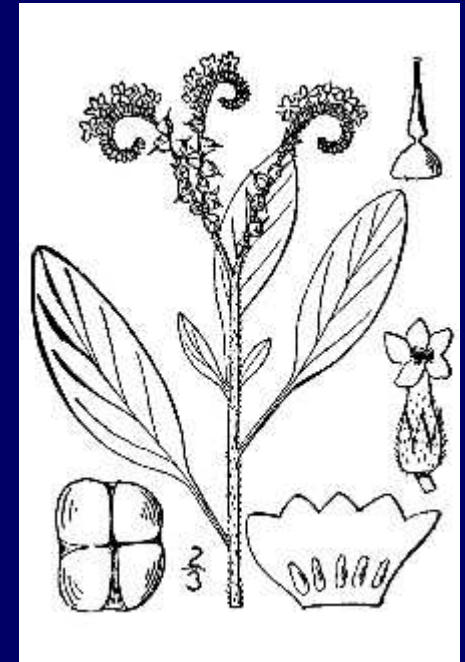
op bladeren te kauwen,

zaden op hete stenen

in een tent te gooien

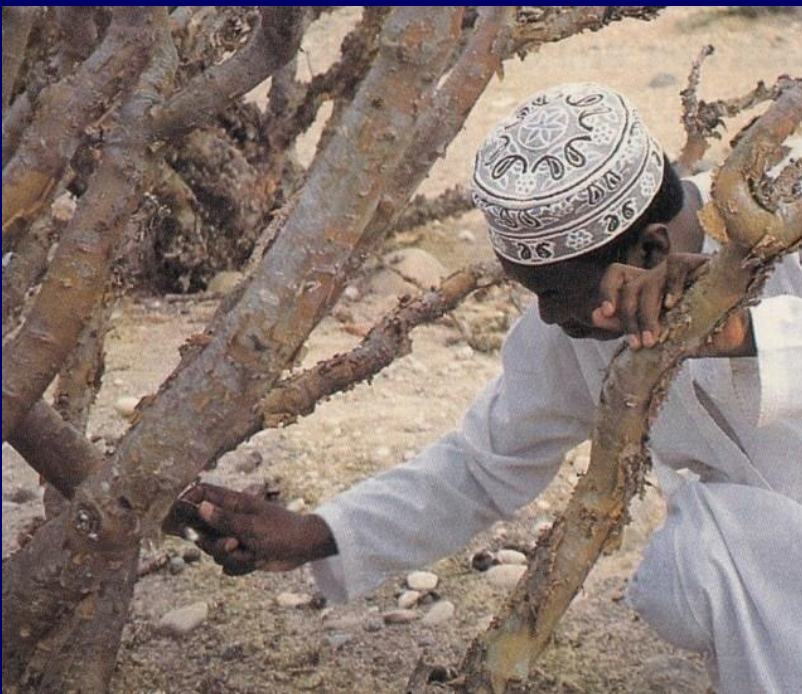

zonnewende, heliotropium europaeum

Rookkruid:
men wordt
vrolijk van de
damp

Wierook, Boswellia sacra

wordt van
oudsher
gebruikt bij
spirituele
rituelen

rookkruid

verjaagt
de duivel

veroorzaakt in
hogere doses
hallucinaties

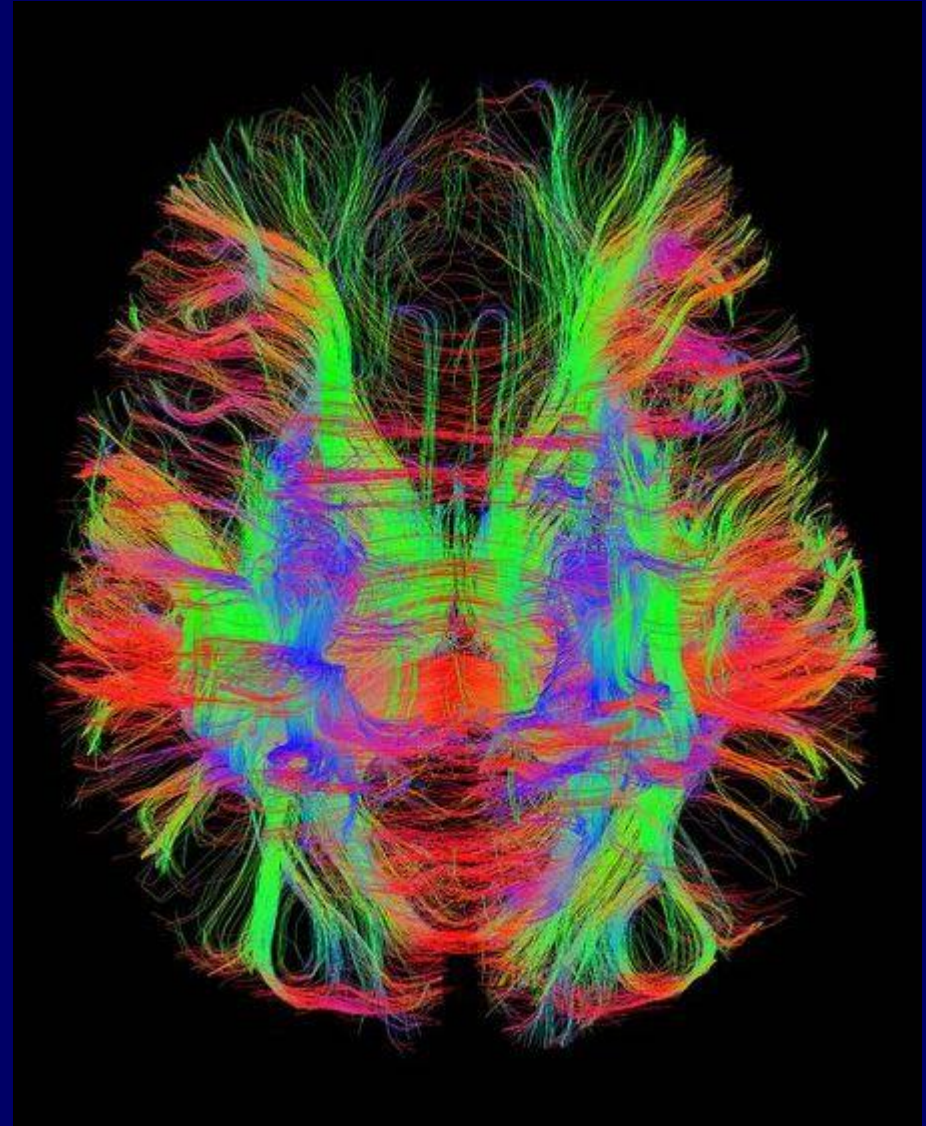
De hersenen bestaan uit aan elkaar geknoopte netwerken

Elk netwerk communiceert via haar eigen zenuwstof.

Er zijn nu 16 stoffen bekend.

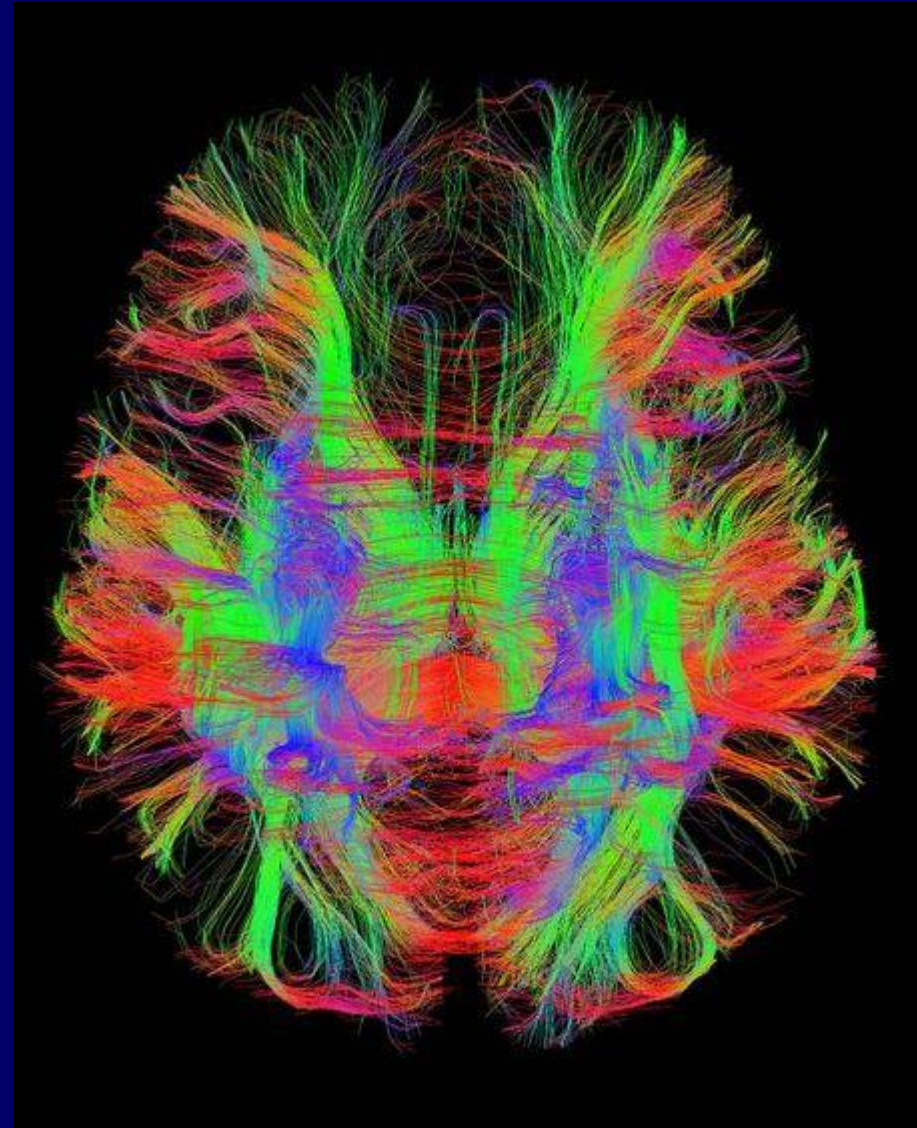
Als een netwerk uitvalt, gaat een ander, omdat het niet meer geremd wordt, overheersen.

Hier zijn er 3 te zien

Psychisch actieve plantenstoffen

- 1: **Atropine**
- 2: Muscarine
- 3: **Aconitine**
- 4: Iboteenzuur
- 5: Muscimol
- 6: Opium morfine heroïne
- 7: **THC** Tetrahydrocannabinol
- 8: Amfetamines
- 9: LSD

plantengifstof effect op > hersensysteem

Atropines

acetylcholine

Muscarine

acetylcholine

Aconitine

acetylcholine

Iboteenzuur

glutamaat

Muscimol

GABA

Opium morfine

GABA en Dopamine Parkinson

THC tetrahydrocannabinol

GABA en Dopamine

Amfetamines

serotonine depressie prozac
adhd

LSD

serotonine

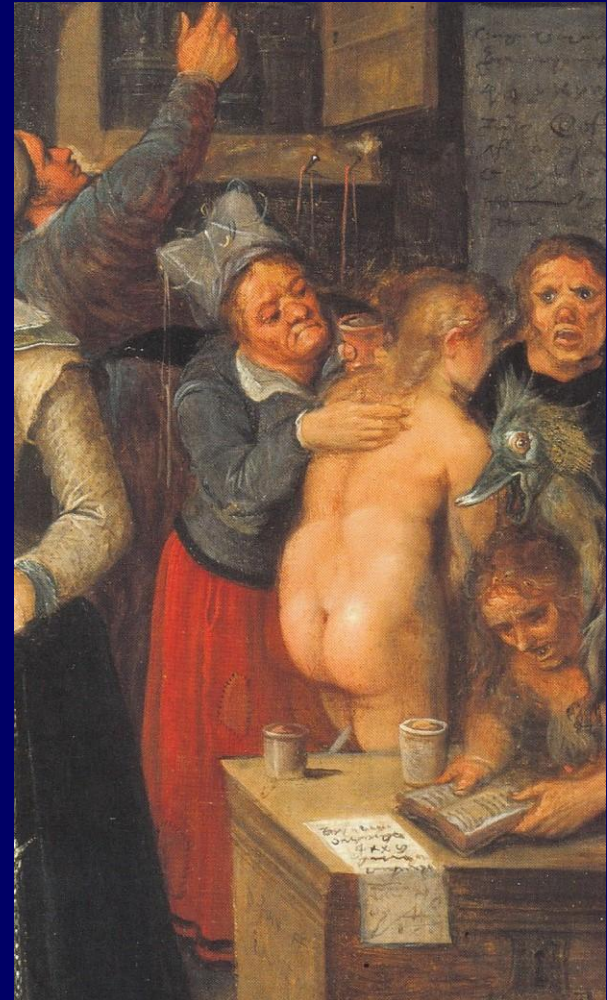
Nicotine

**acetylcholine, serotonine,
dopamine**

Atropine is het belangrijkste gif

De zes belangrijkste en meest genoemde heksenkruiden die atropine bevatten zijn:
alruin, bilzenkruid,
zwarte nachtschade, doornappel,
bitterzoet en wolfskers.

Ze behoren tot de nachtschade-familie.
Hun kenmerk is de aanwezigheid van atropine en atropine-achtigen

Wat doet atropine in de hersenen?

Het legt atropine-gevoelige gebieden lam met als gevolg overactiviteit, ontremming van niet-gevoelige gebieden.

Gevoelens die altijd al [bij iedereen] een beetje aanwezig zijn kunnen nu ongeremd tot uiting komen:

Men heeft het gevoel dat men vliegt, raakt seksueel geprikkeld, gaat eindeloos praten, ziet dingen die er niet zijn, hoort vreemde geluiden of daverende muziek.

Wat men ziet is kleurrijker dan gewoonlijk, geuren komen intenser over.

Atropine in de rest van het lichaam

schakelt ook hier atropinegevoelige zenuwen uit.

er is geen speeksel- of zweetproductie meer,

de bloedvaten in de huid gaan openstaan,

de huid wordt dus rood en droog, [blosjes]

de keel wordt droog, [brok in de keel]

de pupillen worden wijd en reageren niet meer,

[een “wilde blik in de ogen”, verdraagt geen licht]

het hart gaat sneller kloppen. [“klopt in de keel”]

Wolfskers,
Atropa Belladonna
mooie ogen

Doornappel, *Datura stramonium*

**veroorzaakt wanen bv dat
men verre reizen maakt**

**men is suf en willoos
[dus misbruik door criminelen]**

**vroeger nota bene in sigaret
tegen astma verwerkt !
astma = kramp van luchtpijp
atropine heft de kramp op**

**Bloem met zwaar
zoete geur,
bestoven door
nachtvlinders**

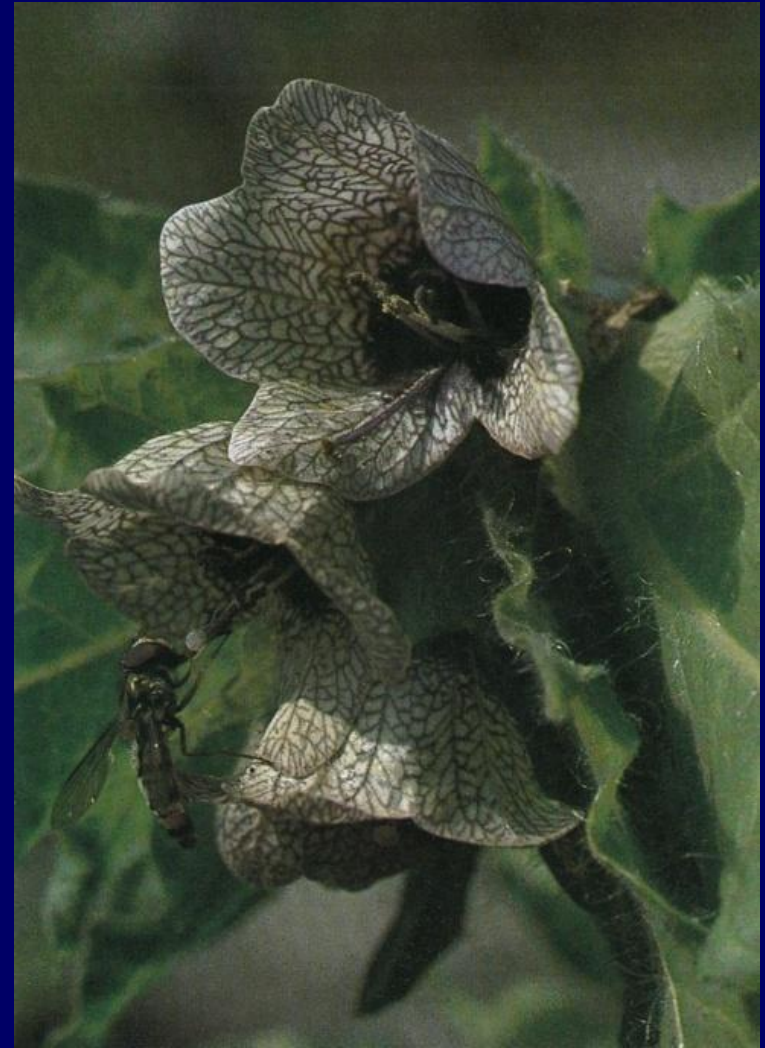

Zwarte nachtschade, *Solanum nigrum*

de bessen heten
heksenerwten

Bilzenkruid, *Hyoscyamus niger*

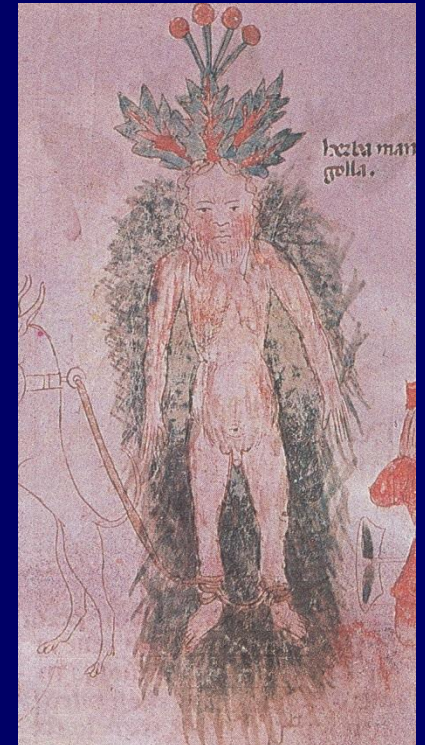
Bilzenkruid, Hyoscyamus niger,
maakt roekeloos en strijdlustig
het is van Alle tijden: soldaten krijgen
ophitsende middelen
gevonden in Romeins legerkamp

zaaddozen staan op Keltische
ketel van Gundestrup

Alruin, Mandragora offic.

duur, dus vaak vervalst
komt uit Middellandse Zeegebied
wortel lijkt op mensfiguur bv
Jezusfiguur op wonderkruis
in museum Krona

En een heks..

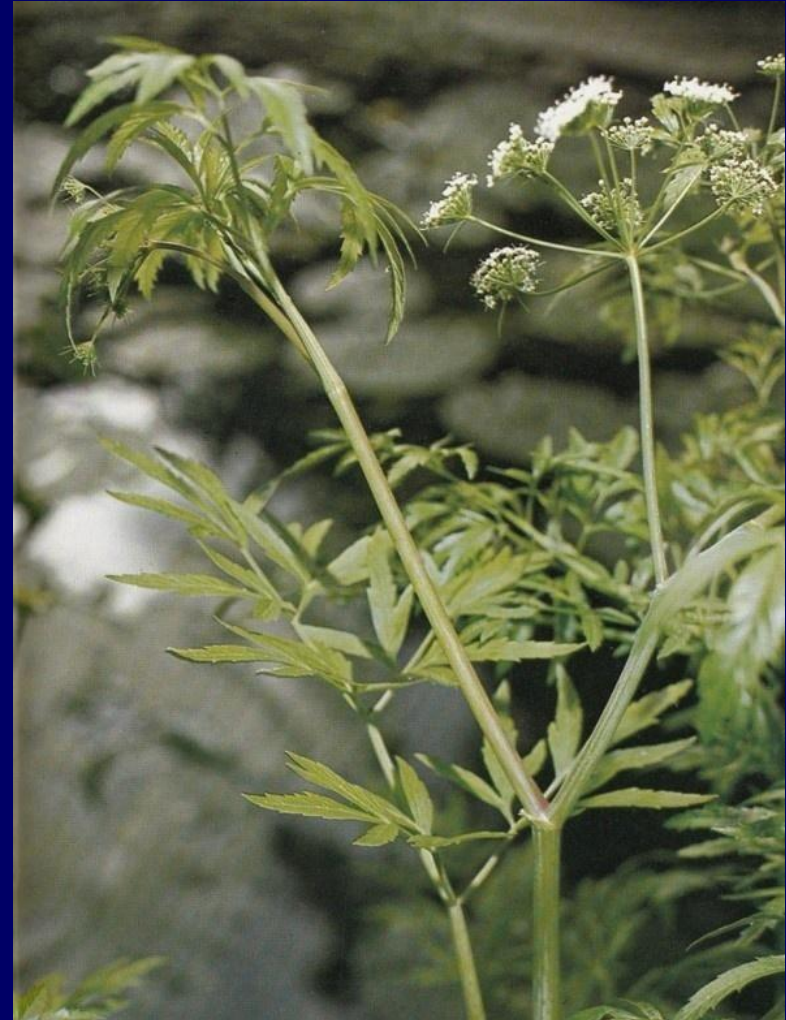
heeft grote boze wilde ogen
die geen licht verdragen
opgewonden rode kleur
kan niet huilen
is bedwelmd
en verward
en intiem met de duivel

dit is het beeld
van vergiftiging
door atropine!

Waterscheerling, *Cicuta virosa*, bevat muscarine

**Muscarine zit in
waterscheerling
en
vliegenzwam
(*Amanita muscaria*) .**

Effekten van muscarine tegengesteld aan atropine

Werking op lichaam:

veel speeksel, [schuim op mond]
tranen, [waterige oogjes]
lijkbleek, [koud zweet]
trage hartslag.

Werking op hersenen:

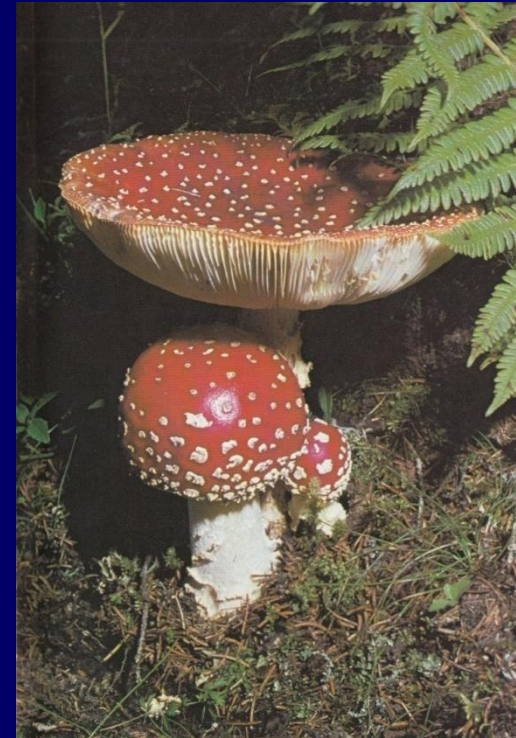
epilepsie
adem stopt
overlijden

Tegengif: atropine!

Vliegenzwam, *Amanita muscaria*

bevat
drie psychoactieve
stoffen

muscarine

iboteenzuur en muscimol

Iboteenzuur en muscimol

Iboteenzuur wordt omgezet in muscimol.

De symptomen verschuiven van
iboteenzuur- naar muscimolvergiftiging!
je bent opgewekt maar wordt slaperig

Effekten van iboteenzuur en muscimol

Iboteenzuur

opgewekt, gevoel te drijven.

Muscimol

men wordt slaperig,

gaat kleuren zien,

wat je ziet is abnormaal groot óf juist klein

men hoort klokjes of violen.

Je gaat wankelen

grijpt steeds mis;

vergeet wat je net afgesproken hebt.

overlijdt

Wil je een veilige trip? drink urine!

Muscimol komt uiteindelijk onveranderd in de urine terecht.

Hier komt de eeuwenoude ervaring uit voort dat men veilig high kan worden door het drinken van de urine van mens of dier die een vliegenschimmel gegeten heeft en dit overleefd heeft.

Opium, Papaver somniferum [maanzaad]

In het sap van
de slaapbol zit
oa morfine

Het effect daarvan
is een aangename roes
met pijnstillende en
seksueel prikkelende effecten.

Opiumgodin Kreta: opiumbollen op hoofd
Kinderen slapen er te goed op
[Heulbollen Den Bosch 1880]

melksap uit opium

ontluikende papaver

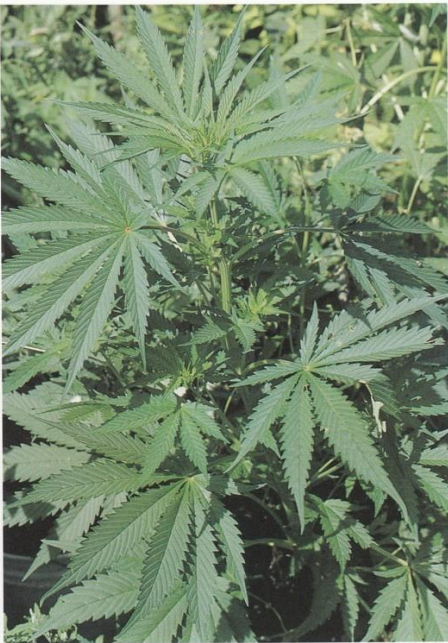
Hennep, Cannabis indica, Marihuana

Cannabis sativa, Hennep

THC
je wordt aangenaam
loom en suf,
ontspant de spieren,
vergeet ellende
pijn wordt minder.

**Paniek,
snelle hartslag.**

Cannabis sativa subsp. *indica*

Bingelkruid en kalmoes

bevatten amfetamines

Men wordt hyperactief
krijgt wanen.

‘je ziet ze vliegen’

slapeloos, snelle hartslag,
wijde pupillen,
bibberen, zweten.

Bingelkruid, Mercurialis

amfetamineachtige
stoffen leiden tot
hyperactiviteit

maar ook:
het sap irriteert de huid
die rood en beter
doorgankelijk wordt

Kalmoes, *Acorus calamus*

Al bekend uit oude Egypte

heeft een aangename
gember-kaneel geur die kalmeert

bevat amfetamineachtige stoffen:
hyperactief en waandenkbeelden

Kalmoes, *Acorus calamus*

is ook een 'bitterkruid',
dat wekt eetlust op

heet 'maagwortel' want
werkt goed tegen maagpijn
is dus geneeskrachtig

>>

in *Bénédictiner* likeur
en Berenburg
in Deventer koek

Graanschimmel, LSD

In het moederkoren, *claviceps purpurea*, zit de stof LSD.

De wanen die hierdoor ontstaan, berusten op de ontremming van alledaagse prikkels: je hoort, ziet, voelt en ruikt alles harder, beter, feller

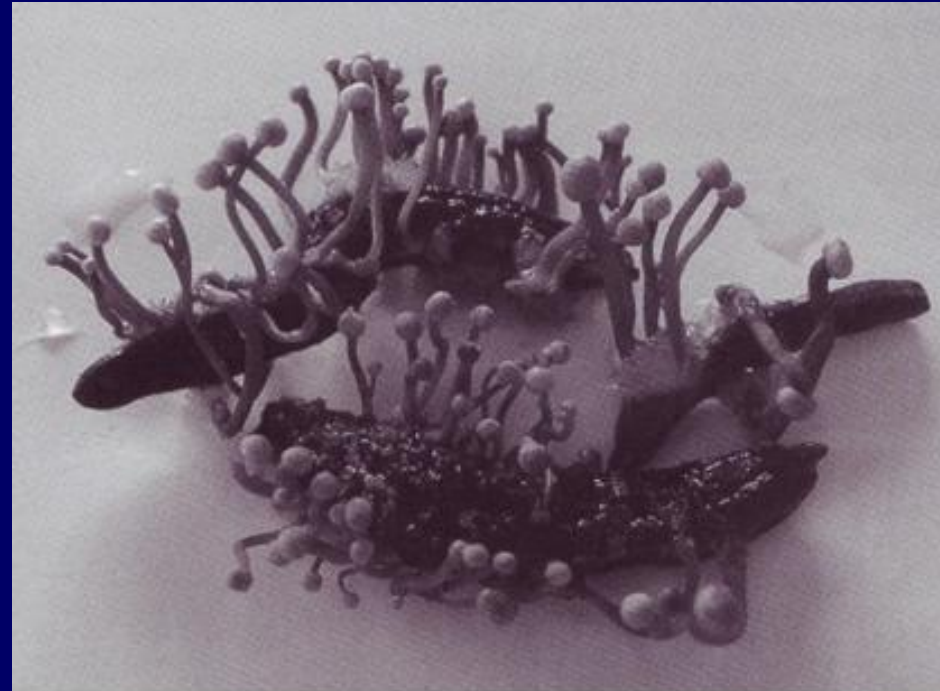
werkt via het serotoninenetwerk
aangetoond in de maag van veenlijken
en prehistorische mensenoffers

Claviceps purpurea

De giftige zwarte
hanespoor korrels
bevatten LSD

ALLE prikkels
komen feller
door in je
belevenis

bv kleuren,
muziek of angst !

Ergotkorrels vol met sporen

Monnikskap in heksenzalf

Monnikskapsap, aconitine, is een van de giftigste stoffen die we kennen.
Wordt snel opgenomen door de intacte huid heen!

Enkele druppels zijn voldoende voor een vergiftiging.
Het begint met plaatselijke verdoving en pijnstilling van de huid.

Zodra het gif de hersenen bereikt verlamt alles.

Monnikskap, *Aconitum napellus*

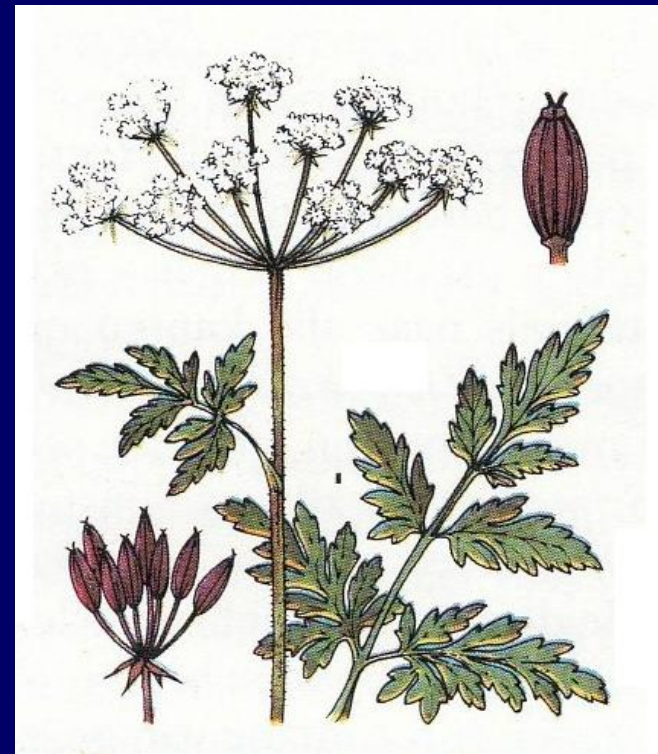
Kauwen op de
bladeren leidt tot
wanen, angsten en
ademhalingsproblemen

Is een snelwerkend
pijlgif, al bekend in de
oudheid, vandaar de
benaming 'wolvendood'

Dolle kervel, *Chaerophyllum temulum*

je gaat zitten bibberen
alsof je gedronken hebt
temulum = dronken

Heksenzalven, de andere stoffen wat doen die dan?

planten in de heksenalf zonder psychoactieve stoffen, blijken stofjes te hebben die een sterkere doorbloeding of beschadiging van de huid veroorzaken [bijv. bingelkruid, amandelwolfsmelk en heggenrank].

Hierdoor worden de psycho-stoffen uit de zelf beter opgenomen.

Waar hangt de werkzaamheid van een heksenzalf van af?

- = De zalf moet dun en smeerbaar zijn.
Een waterige zalf trekt beter in de huid dan een taaie pasta.
- = De huid moet goed doorbloed zijn:
ga voor de kachel staan of wrijf de huid rood met een doek
- = Voeg hulpstoffen voor opname toe
die de huid beschadigen of een toegenomen doorbloeding opwekken [bingelkruid, amandelwolfsmelk en heggenrank]
- = Smeer zalf op de plek waar de huid het dunste is.
- = De werkzame stof zelf moet goed oplosbaar in vet zijn.

waar is de huid het dunste?

Het dunste is de huid tussen de benen, in de schaamstreek, de bilspleet, het voorhoofd, de oksels, de handrug, voetrug en het kale schedeldak.

De huid is dikker op rug, buikhuid, handpalm en voetzool.

Vrouwen hebben een dunnere huid dan mannen.

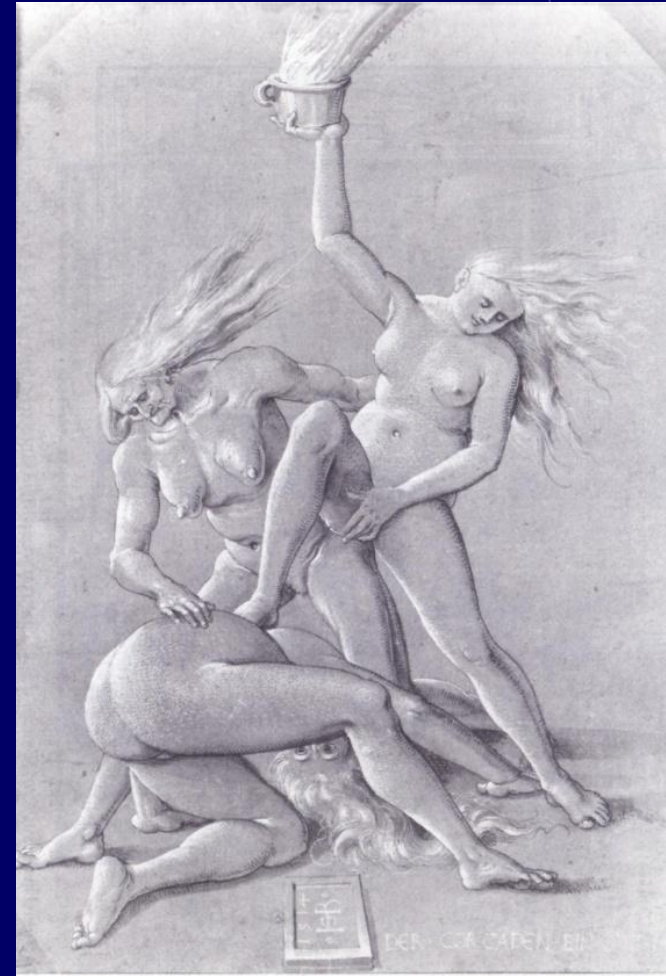
Na de overgang en door veroudering wordt de huid nog dunner.

waar is de huid het dunste?

Volgens de voorschriften moet men heksenzelf “inbalsemen” op de dunne huid.

Daar kan het smeersel gemakkelijk door het lichaam worden opgenomen.

Dus: voorhoofd, slapen, oksels, liezen en schaamstreek.

zelfs de bezemsteel wordt ermee bestreken

In Teirlinck's fraaie werk over heksenplanten staat: "tovenaars besmeerden met helse zalf hun slapen, handen en borst" en "met het heksenvet smeren zij hun hooivork in".

Het "rijden" door een naakte "heks" op een ingesmeerde hooivork of bezemsteel is dus een vorm van toediening van heksenzalf op een plek waar de huid dun is.

De beul en de recepten

In 1491 wordt in Nederland voor de eerste keer de beul te hulp geroepen. De Zutphense drost vraagt het stadsbestuur van Keulen hoe men een van hekserij verdachte persoon tot een bekentenis kan dwingen. De nieuwe procedure verspreidde zich vanuit Zutphen naar Gelre en Overijssel. Nijmegen haalt in 1513 de beul, “meester” Symon, uit Kleef.

De “deskundige” beul van Kleef werd hierna ook ingehuurd door de stad Utrecht. Vanuit Utrecht ging de kennis van het folteren verder naar Holland. Vanuit Gulik naar het Maasdal.

Hoe komen we aan de recepten?

Het inhuren van een ervaren beul had verstrekkende gevolgen. Dankzij de beul verspreidde zich de “kennis” over heksenzalven.

De gestelde vragen en de door hem in de mond gelegde antwoorden over heksenzalf vertonen steeds weer hetzelfde patroon.

Het blijkt dat de beul blijkbaar wist wat er in een heksenzalf zat.

Iedere heks maakt haar eigen 'reis'

Het effect van een heksen- ofwel vliegzaam wordt beschreven in het 'Boek van de Heilige Magie van Abremelin de Mage' 1458.

“In Linz nodigde een jonge vrouw mij op een avond uit om met haar mee te gaan. Zij zou mij meenemen naar een plaats waar ik zeer graag zou verblijven. Ik stond mijzelf toe om door haar verleid te worden.

Toen gaf zij mij een zalf die ik op mijn enkels en polsen smeerde, net als zij, en het was al gauw of ik in de lucht vloog naar de plek waar ik wilde zijn.

Iedere heks maakt haar eigen 'reis'

Een tijd daarna was het alsof ik wakker werd uit een lange diepe slaap **en ik had veel pijn in mijn hoofd** en voelde mij terneergeslagen.

Ik zag dat zij naast mij zat.

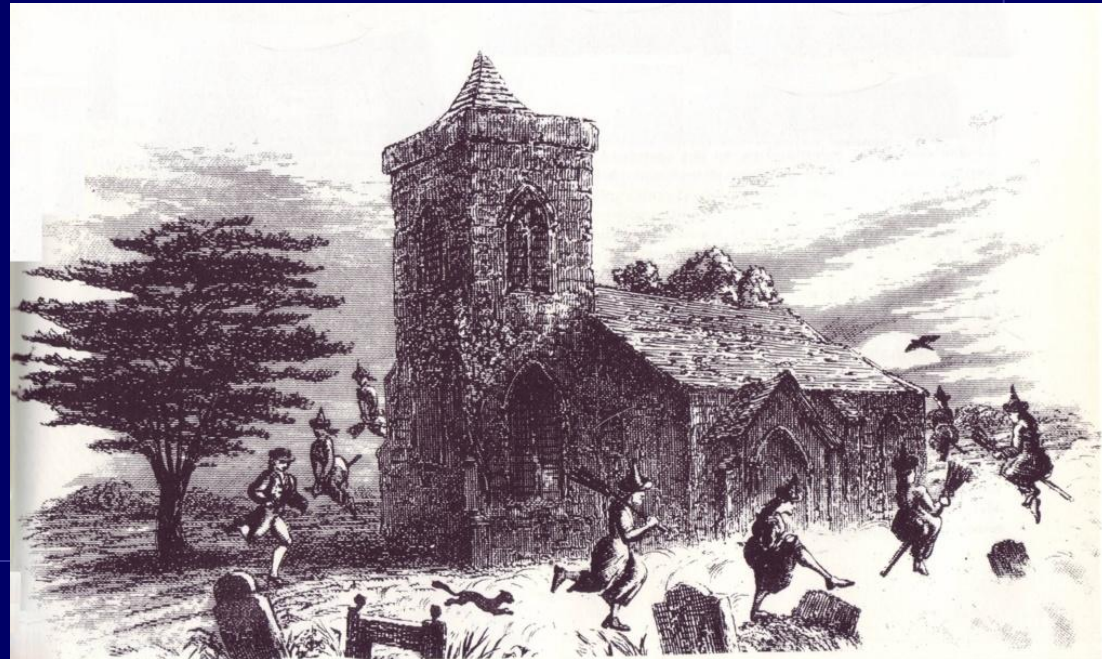
Wat zij had gezien verschilde totaal van wat ik had gezien.

Ik was hoogst verbaasd omdat het mij toescheen dat ik echt elders was geweest en daar ook werkelijke dingen had gezien”.

Uit een heksenproces, Antwerpen 1603

Clara Goessen heeft zich op een stok die met zalf was ingewreven en die zij tussen haar benen stak, naar nachtelijke bijeenkomsten van duivels en heksen laten brengen.

‘Vliegen onder invloed’

heksenproces Antwerpen 1603

Clara Goessen heeft zich op een stok die met zalf was ingewreven en die zij tussen haar benen stak, naar nachtelijke bijeenkomsten van duivels en heksen laten brengen.

‘Vliegen onder invloed’

maar men ziet: de dames liggen in coma op de vloer.

Misdaden van een weerwolf lijken op die van hekserij

Boer Volker Dirksz uit Amersfoort verklaarde in 1595 dat de boze vriend zijn 'boxe' had uitgetrokken en hem met olie had ingesmeerd.

Misdaden van een weerwolf lijken op die van hekserij

In 1521 beweerden te Besancon 2 mannen dat zij door de duivel met zalf waren ingesmeerd waarna zij ogenblikkelijk als wolven verscheidene personen hadden aangevallen en verwond.

De kleur van de zalf

**Heksenzalf is grijs of groen van kleur.
Vaak wordt ze 'groene zalf' genoemd**

Eén medische zalf stond vanaf de middeleeuwen bekend om haar groene kleur. Dat was de bekende en veelgevraagde populierzalf. *Popeljoenzalf*

Deze populierzalf bevatte vers uitgelopen knoppen van de zwarte populier met bilzenkruid, mandragora, solanum en papaver.

Deze geneeskundig verdovende zalf bevat dus dezelfde ingrediënten als een heksenzalf.

De kleur van de zalf

Groene zalf zou zijn gebruikt door de wegens hekserij aangeklaagde Henneken Versteegh uit de Ooi bij Nijmegen, 1603.

Zij geeft toe dat ze van haar minnaar groene zalf had gekregen. Hiermee had ze een kind bestreken. Dat was eraan dood gegaan.

In Engeland kende men ook “groene olie” voor het maken van heksenalf.

Heksenplanten zijn ook medische planten

De samenstelling van heksenzalven en medische recepten toont veel overeenkomsten.

De kennis hierover is dus heel oud

Over zijn verdovingsdrank zegt de 14e eeuwse arts Arnaldus van Villanova.

“Deze drank kan een patiënt in slaap brengen bij het afzetten van een been”

"neem opium, alruinwortel en bilzenkruid in gelijke delen, en meng ze met water.

Drenk een doek in de vloeistof en leg die op voorhoofd en neus van de patient.

Hij zal snel zo diep slapen dat men met hem doen kan wat men wil."

Heksenplanten zijn ook medische planten

Deze planten zijn ook in de zogenaamde 'slaapspons' toegepast.

Die werd in de middeleeuwen gebruikt bij operaties.

Men hield de spons, waar plantensappen in opgelost waren, onder of in de neus

De meest gebruikte planten waren:

Opium, Alruin, Bilzenkruid, Zwarte nachtschade, Gevlekte scheerling, Lactuca (gifsla) en Klimop.

De signatuurleer

planten met kenmerken die lijken op
het ziektebeeld genezen die ziekte

gelijkenis in kleur

gelijkenis in naam

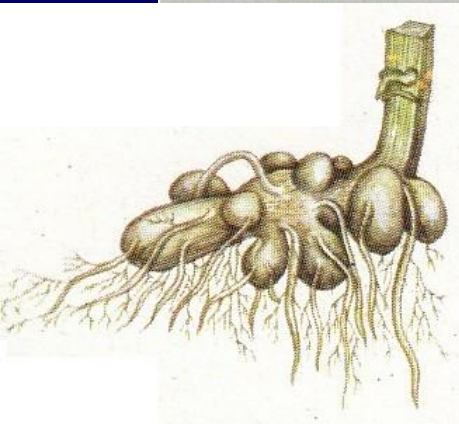
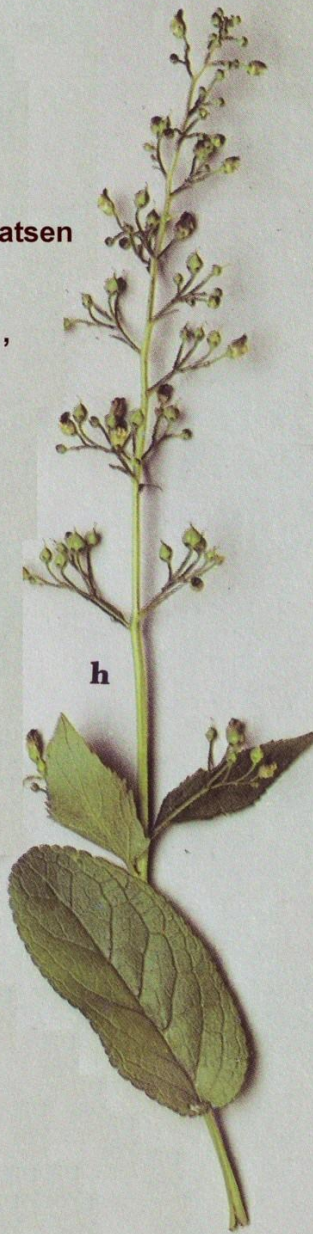
gelijkenis in vorm

gelijkenis in: marteling of naam

heilige Apollonia tandpijn

heilige Donatus donder bliksem

Knopig helmkruid,
Scrophularia nodosa.
Groeit op vochtige plaatsen
zoals sloten.
Tot 120 cm hoog.
Gebruikt bij aambeien ,
zweren, huidklachten

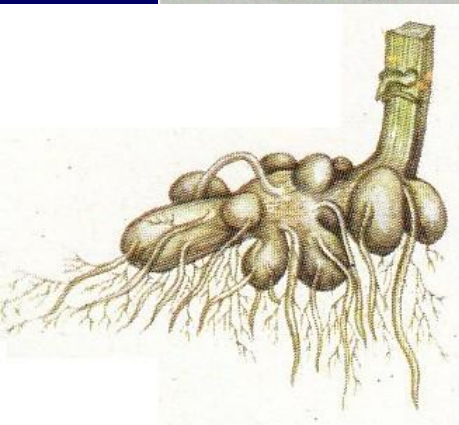
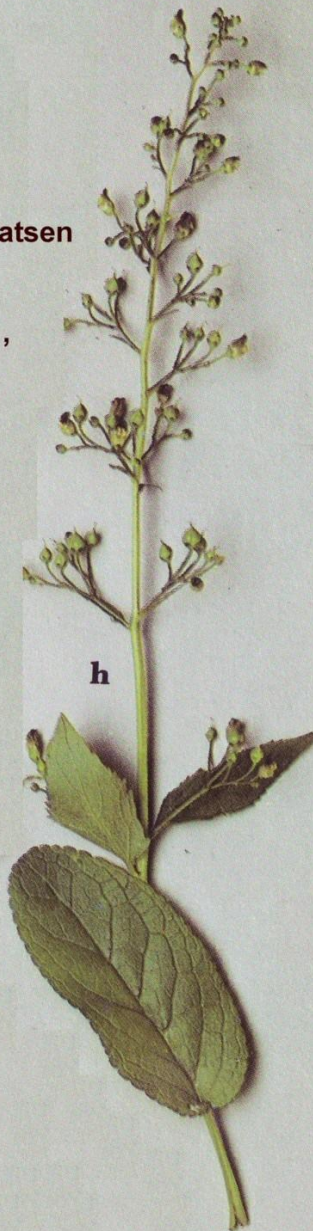
De signatuurleer
wat er op lijkt
geneest

Vorm:

bolletjes

knopig helmkruid

Knopig helmkruid,
Scrophularia nodosa.
Groeit op vochtige plaatsen
zoals sloten.
Tot 120 cm hoog.
Gebruikt bij aambeien ,
zweren, huidklachten

De signatuurleer wat er op lijkt geneest

Vorm:

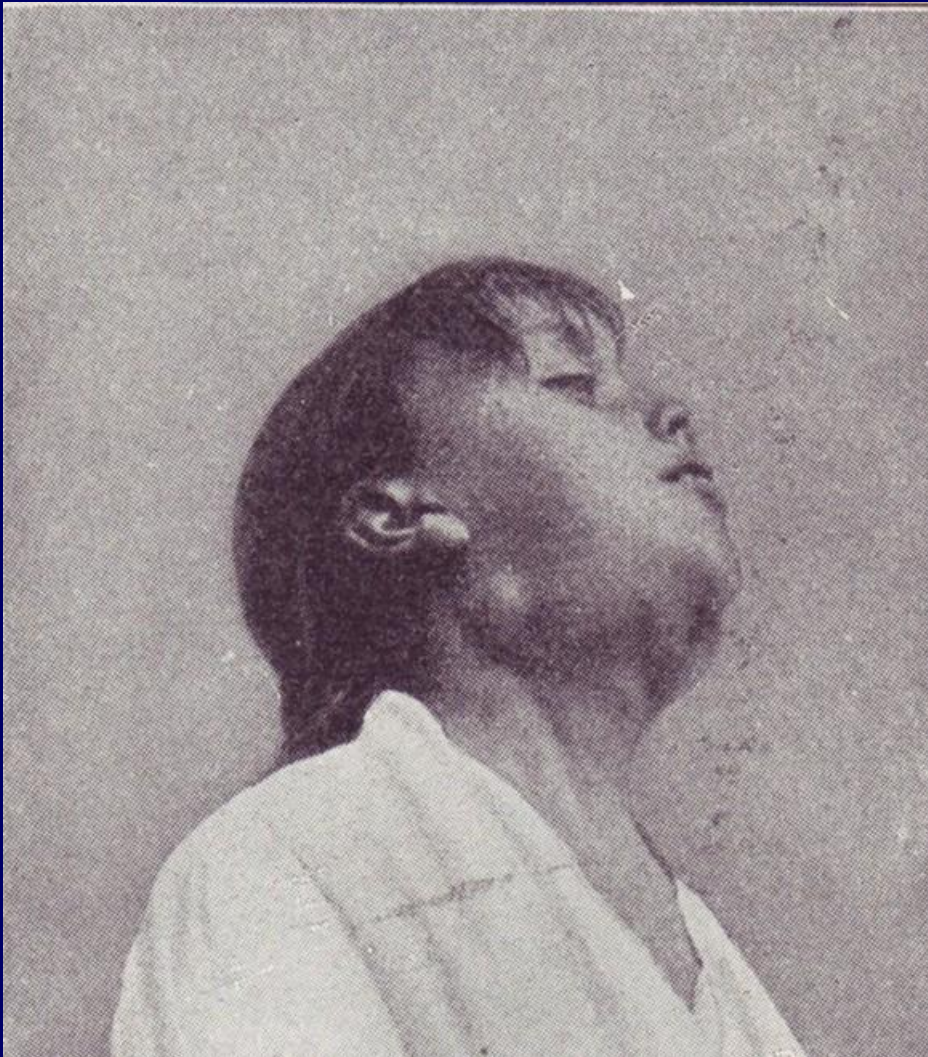
bolletjes

knopig helmkruid

toepassen bij

knolvormige aambeien

én scrofulose = knobbelige
halskliertuberculose

Rode roos, Rosa Gallica

Kleur: veel rode planten hebben geneeskracht:dus bij koorts vlekjes

rozenblaadjes met suiker: 'suikerrosaet'

bij pijnlijke, rode,
ontstoken mond:
rozenhoning

Rode roos, Rosa Gallica

Kleur: er zijn veel rode planten met geneeskracht koorts vlekjes

rozenblaadjes met suiker: 'suikerrosaet'
bij bloederige diarree of aambeien

bij pijnlijke, rode,
ontstoken mond:
rozenhoning

Rood Robertskruid ofwel ooievaarsbek:

Geranium Robertsonianum

rode bloem en stengel

bij verwondingen van
Romeinse gladiatoren
na een gevecht

In de 17^e eeuw bij de veel voorkomende dodelijke
rode loop [bloederige diarree] in onze streken

Stinkende gouwe, *Chelidonium majus*

geel oranje sap

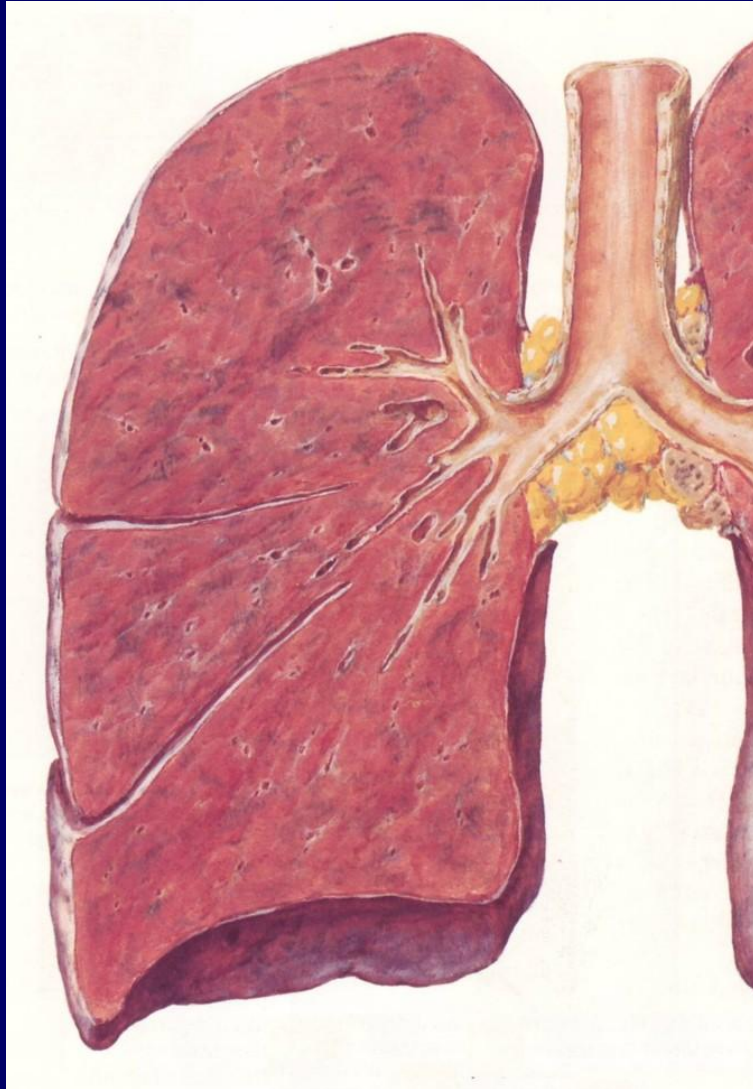
Stinkende gouwe, *Chelidonium majus*

geelzucht?

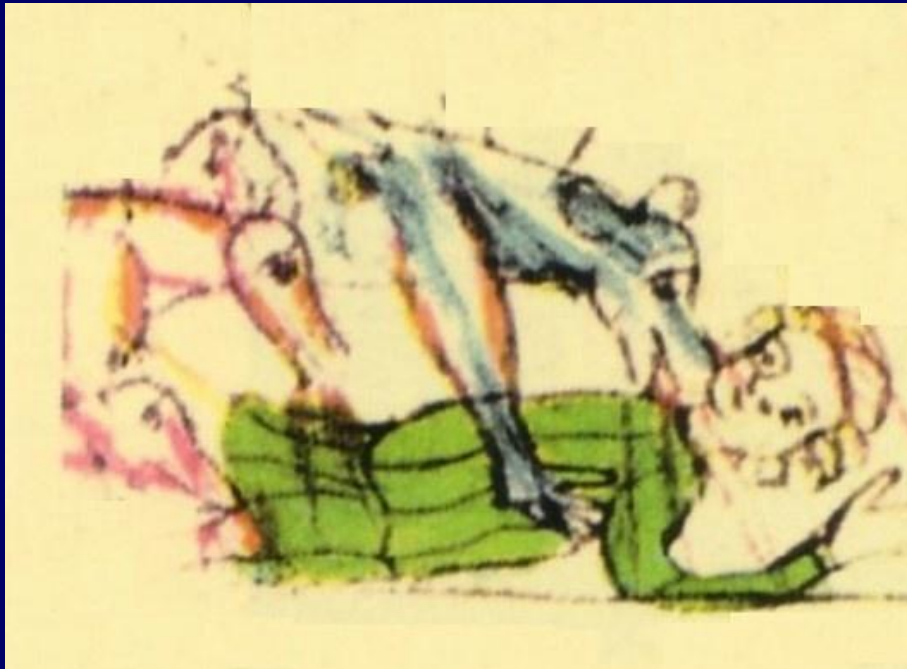
neem glaasje jenever met het gele sap

vlekjes: in longen en Longkruid lijken op elkaar. pulmonaria

hondsdol?

dol makende plant,
bilzenkruid, geneest
beet van dolle hond

Geurige rozen

een lekkere geur verdrijft dronkenschap

Romeinen droegen bij uitbundige feesten geurende rozen rond hun hoofd om dronkenschap tegen te gaan

geuren kunnen genezen en doden

Een 18^e eeuwse opvatting luidde

“Geuren kunnen dodelijk zijn“

Er circuleren verhalen over vrouwen die dood vielen na het ruiken aan een bloem

Tot 1970 werden bloemen dus elke avond zorgvuldig uit ziekenzalen verwijderd en op de gang gezet.

[met gefantaseerde argumenten: extra zuurstofverbruik, bacteriën in de bloemenvaas]

Onaangenaam geurende kruiden verjagen duivel en heks

De heksenwerende kruiden hebben meestal een typische onaangename geur. want de duivel ruikt ook steeds onaangenaam, naar zwavel.

**Kruiden die boze geesten verjagen
heten afweerkruiden**

Asa foetida, Duivelsdrek, Reuzenvenkel

Het bekendste onwelriekende anti-duivelse middel is Asa foetida ofwel 'duivelsdrek' met haar typische stank.

Het is het hard geworden melksap uit de wortel van de arabische gomboom. Duivelsdrek moet men in een zakje op de borst dragen.

Sterk geurende knoflook houdt ook de duivel op afstand net als ui en selderij.

Aangenaam geurende kruiden zijn goddelijk en genezend

Christus en Maria brengt men in verband met kruiden die fijn geuren en dus ziektes genezen. Die hebben **du**s ook een anti-duivelse werking. Wierook is een hemelse geur in de kerk Maar men verjaagt er ook heksen, duivels en ziektes zoals krankzinnigheid mee.

Men dacht na het ontdekken van de bacterie rond 1880 dat de eerste ontsmettingsmiddelen werkzaam waren omdat ze lekker roken.

Nagelkruid, *Geum urbanum* geurt aangenaam maar heeft ook werking door getalssymboliek

Ruikt naar kruidnagel

De drietalige stengelbladeren
verwijzen naar

de heilige drie-eenheid.

De vijf gele blaadjes naar de
wonden van Christus

"wordt deze wortel in
huis bewaard, kan de
satan niets uitrichten"

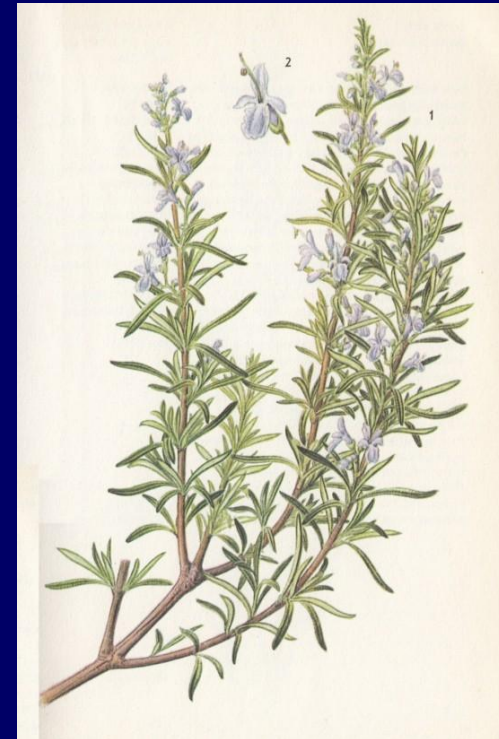
Gaat bederf van bier en
wijn tegen

Geuren maskeren: Rozemarijn

Rond 1400 bedacht men het Hongaars water voor Elizabeth van Hongarije ofwel 'L'eau de la Reine de Hongrie' ofwel 'lodderein'. Het was een van de eerste reukwaters met vooral rozemarijn, marjolein en bergamotte, gedistilleerd in wijngeest.

Men druppelde dit reukwater in zilveren doosjes op een sponsje en gaf die voor je gezondheid door tijdens theebransjes om tegen je [natte] neus te houden.

In de 18e eeuw verwisselde men één keer per maand van ondergoed. Tegen de reuk gebruikte men in lodderein of lavendel gedrenkte lapjes onder de oksels.[de sousbrasse]

Rozemarijn, *Rosmarinus officinalis*

Rosa Maris = “dauw van de zee”

“Rozemarijn en rute (wijnruit),
jaagt den duivel ute.”

men roddelde:
meisjes die als
maagd voor het
trouwaltaar staan,
dragen vaak een kroon
van Rozemarijn.
dat werd namelijk veel
gebruikt voor abortus.

Geurige Rozemarijn

Wrijf je in je haren voor een beter geheugen

Verdrijft kwade geesten en nachtmerries:
leg het onder je slaapkussen

Een afkooksel in bier gaat de drankzucht tegen.

kauw er op tegen slechte adem

Is goed tegen de 'vapeurs', een 'plotselinge warmte'
bij dames ofwel de opvlieger

goed tegen motten en schurft

Planten tegen ongedierte bevatten vaak geurige olie

motten

wormen

luizen

vlooien

schurft

sommige bacteriën

Planten en ongedierte

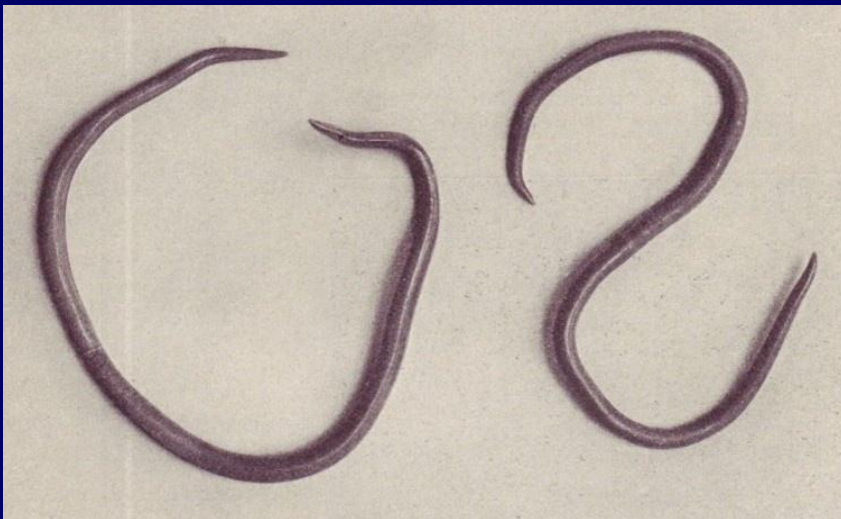
motten	kast van kamferhout
wormen	artemisia's, varens
luizen	kardinaalsmuts - luizenboom
vlooien	gagelkruid of pyrethrum
schurft	schurftkruid
bacteriën	peper

Planten gebruikt tegen wormen

- = Boerenwormkruid, *Tanacetum Vulgare* werkt tegen maden en spoelwormen; van oudsher in lijkenwindsels.
- = Tegen lintwormen gebruikte men varens: koningsvaren, *osmunda regalis* en de oude Grieken namen al de wortel van mannetjesvaren, *dryopteris filix mas*.
- = Duizend guldenkruid, *herba Centauri*, was goed tegen spoelwormen maar te veel was snel giftig.
- = Echt wormkruid, *Artemisia cina* ofwel *santonica* bevat wormdodend santonine. Dat zit in de bloemknoppen
Men noemde het ook wel 'zeverzaad' [zedoar].

Geurige plantenolie
doodt menig beestje

Boerenwormkruid,
Tanacetum vulgare, tegen
maden vliegen vlooien
schurft spoelwormen

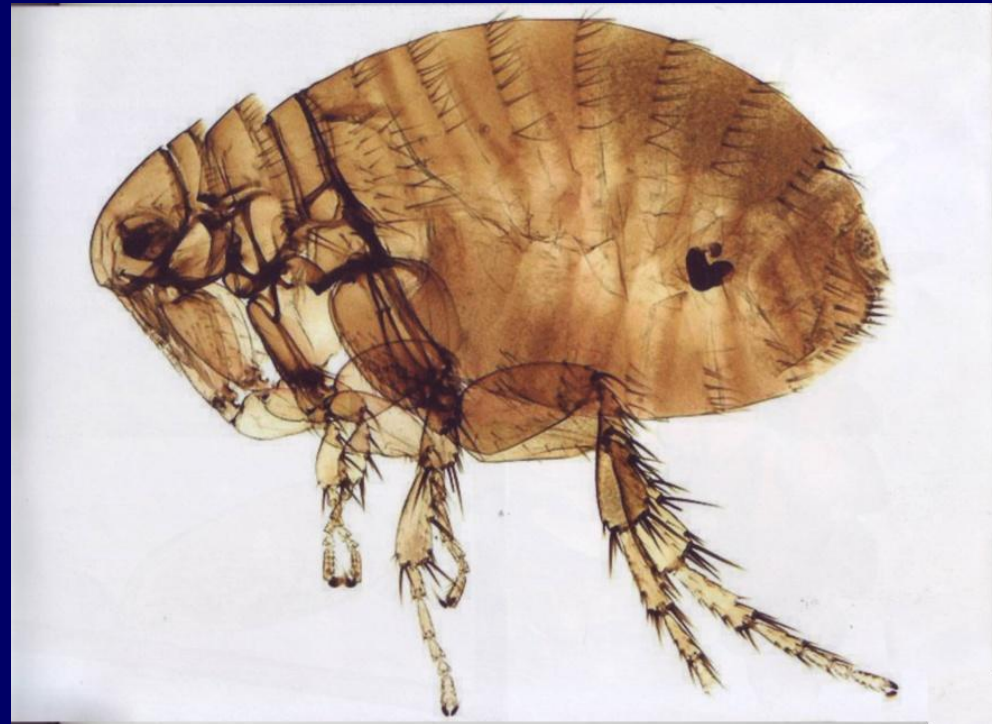

de pestvlo

Dalmatische chrysanth,
Tanacetum cinerarifolium

>>> bevat pyrethrum
bestrijdt nog steeds
vlo, worm, luis.

planten bij psychische stoornissen iha rustgevend, onrust dempend

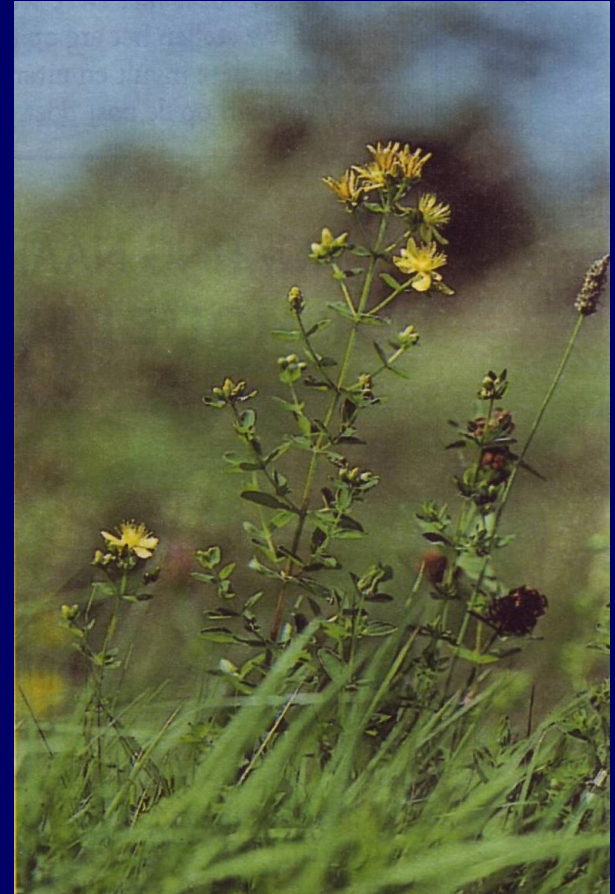
Cannabis sativa geeft rust

St Janskruid is 'heilzaam' >>>>

Saffraan tegen zwartgalligheid

Guichelheil - rode muur/mier
bij krankzinnigheid

Valeriaan bij waanzin en epilepsie

Guichelheil heil tegen betovering

Rode Muur, Anagallis

Durer

Valeriaan

maakt rustig

smaakt bitter

de onaangename geur verdrijft heksen

Deurne 1630 'Remedie voor
de derdedaagse colder':
hang pulp van groene
Valeriaan 8 dagen
in een linnen zakje op
je blote buik:
Vervang dit als het droog is.
"De gekte zal langzaam
weggaan."

Witte nieswortel, *Veratrum album*

Helleborus album

Doe poeder van wit
nieswortel in de neus bij
een overdaad aan [wit]
hersenvocht [snot] bij

‘verstandsverbijstering’
niesen ?!:

het kwade slijm vliegt
er uit:

‘Gezondheid’.

verlaagt de bloeddruk

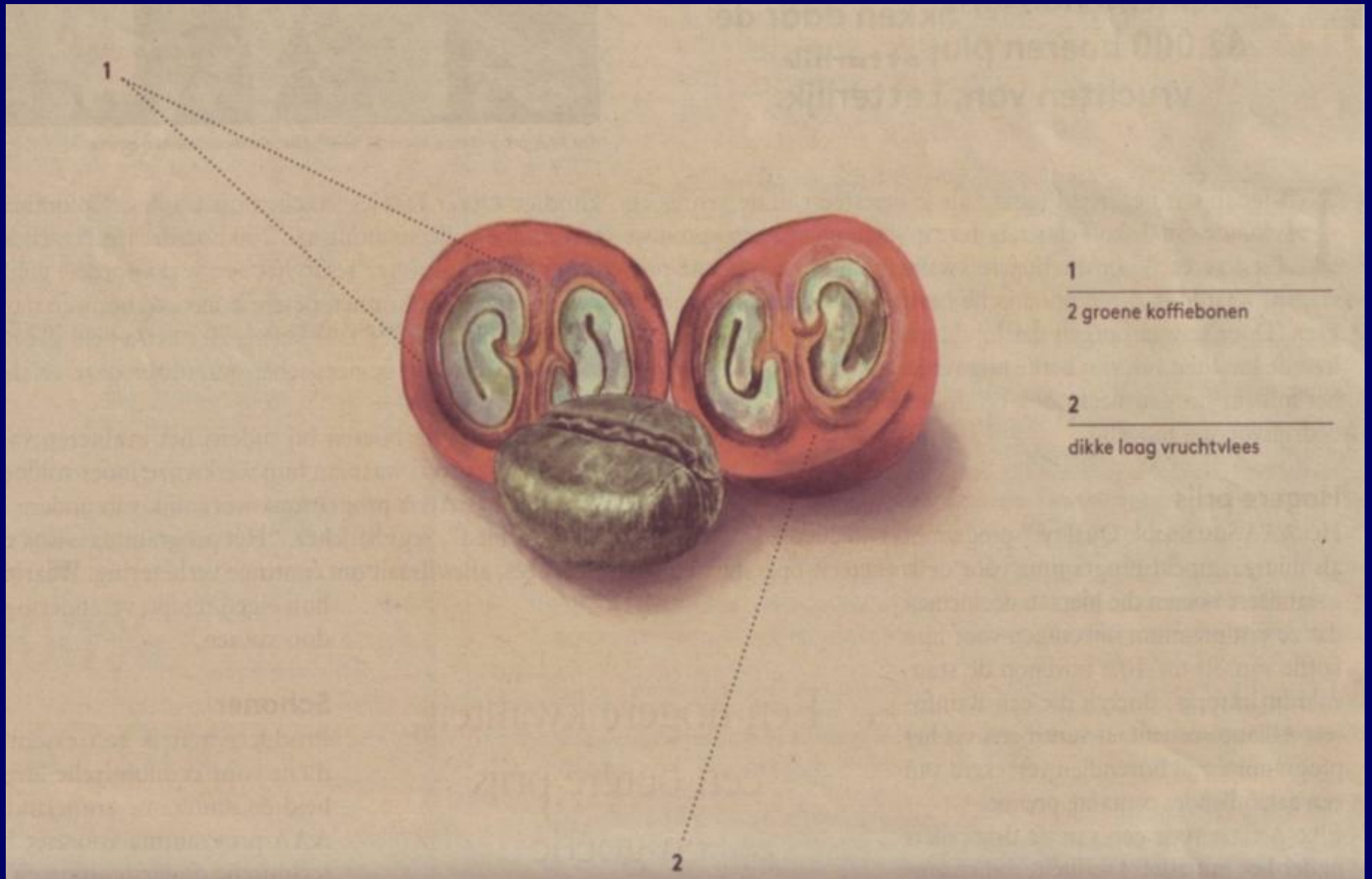

Zwart nieskruid, *Helleborus nigrum*, Kerstroos

‘ik zie het niet zitten’
er is overdaad aan zwarte gal:
neem zwart nieskruid bij
zwartgalligheid, zwaarmoedig zijn

pauze?

Geneeskrachtige kruiden in een likeur

veel likeuren zijn begonnen als kruidendrankjes die dankzij alcohol, langer houdbaar bleven.

kloostergeneeskunde bleef bestaan na vertrek Romeinen

In Franse en Italiaanse kloosters zijn de likeuren ontstaan

Vanwege de onaangename smaak

[kruidenbitter] werd veel suiker toegevoegd

Benedictine

Chartreuse >>>>

Ettaler likeur

Aqua Carmelitarum

Frangelico

Klosterfrau Melissengeist

Citroentje met suiker

kruiden in een likeur

Kalmoes is een grondstof van de beroemde Bénédictine. Deze likeur wordt vanaf de 17e eeuw in de Benedictijner abdij van het Normandische Fécamp vervaardigd.

De monniken gebruikten:

kalmoeswortel, nootmuskaat, kruidnagel, cassia, cardamom, muskus, arnica, thym, hyssop, koriander, oranjeschil, pepermuntblad en angelicawortel.

In andere concurrerende likeuren vinden we nog: lavas, citroenmelisse, hazelnoot, boerenwormkruid.

Na inweken in wijn werd het kruidenmengsel met suikerstroop en honing tot likeur verwerkt.

Deze medicinale kruidendrankjes werden al snel populaire genotmiddelen.

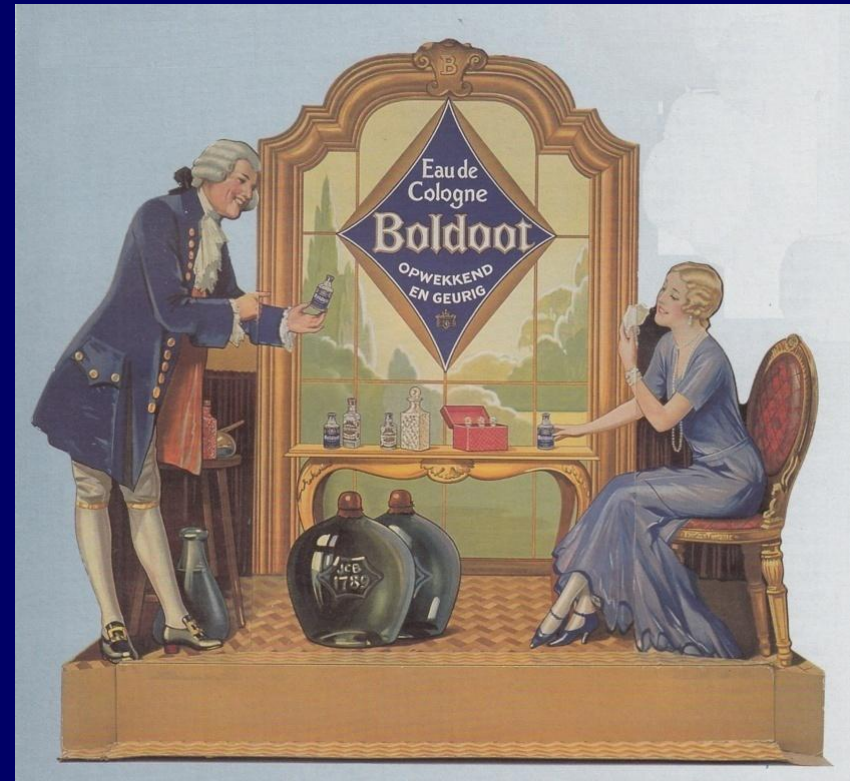
Aqua Admirabilis, Eau de cologne, Boldoot begint ook als geneeskrachtig kruidendrankje 1695

Het is een mengsel van 3% geurige oliën in 80% alcohol
Maakt verstopte hersengangen weer open
verdrijft dus migraineuze hoofdpijn

frist het geheugen op
is goed tegen opvliegers

Bij veel oudere dames in het tasje
advies:

20 druppels op 1 schepje suiker
80 druppels in glaasje witte wijn
dametjes worden
weer fris fruitig en vrolijk

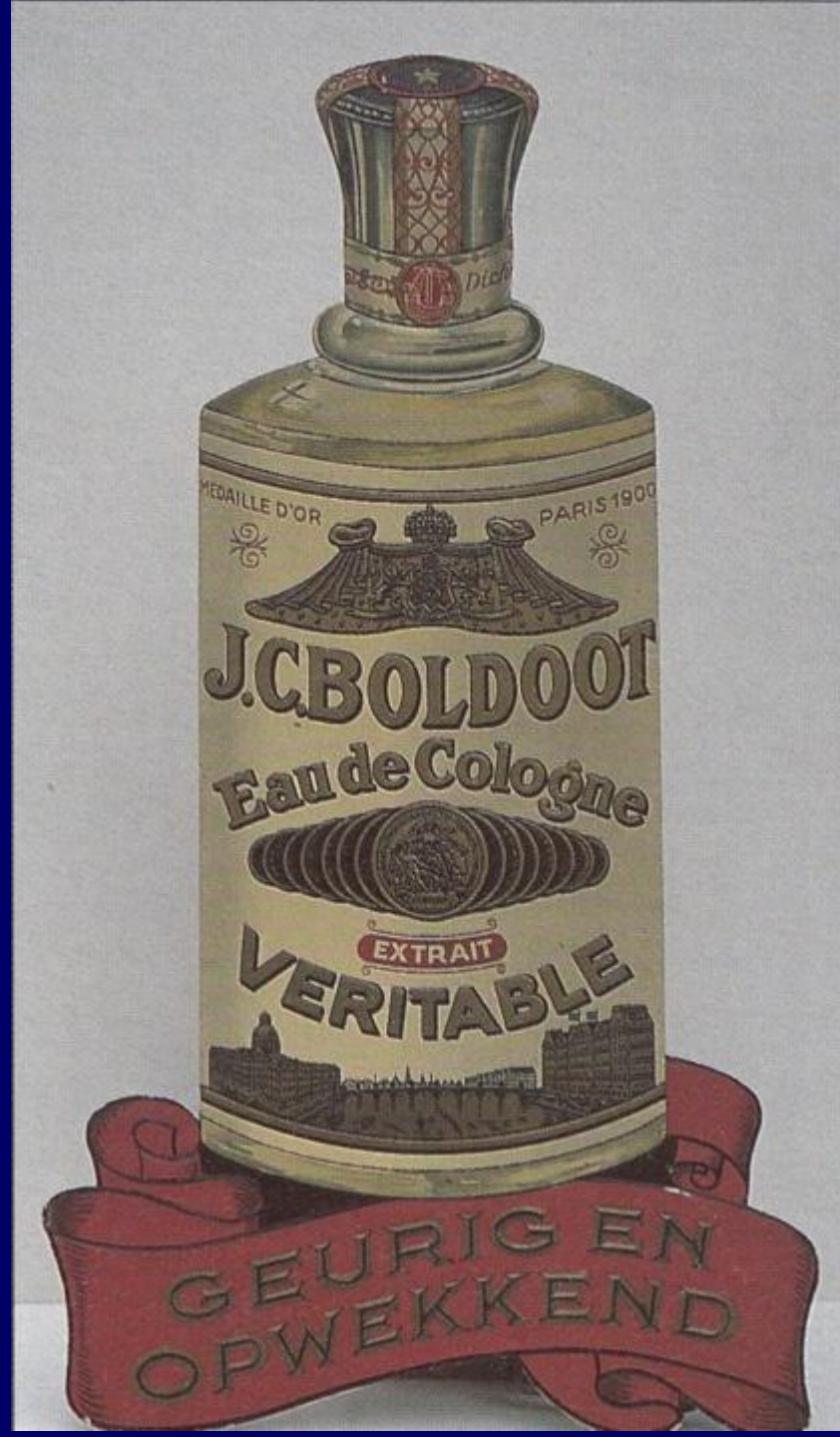

Eau de cologne, Boldoot

Ingrediënten: engelwortel, kamfer, cassia, kruidnagel, foelie, nootmuskaat, alsemtoppen, kalmoeswortel, salie, tijm, oranjebloesem, lavendelbloesem, rozenblaadjes, viooltjes, melisse, kruizemunt, citroen, bergamot en jasmijn

Ruikt lekker:

Napoleon Bonaparte 'waste' zich dagelijks met 2 flessen Eau de Cologne.

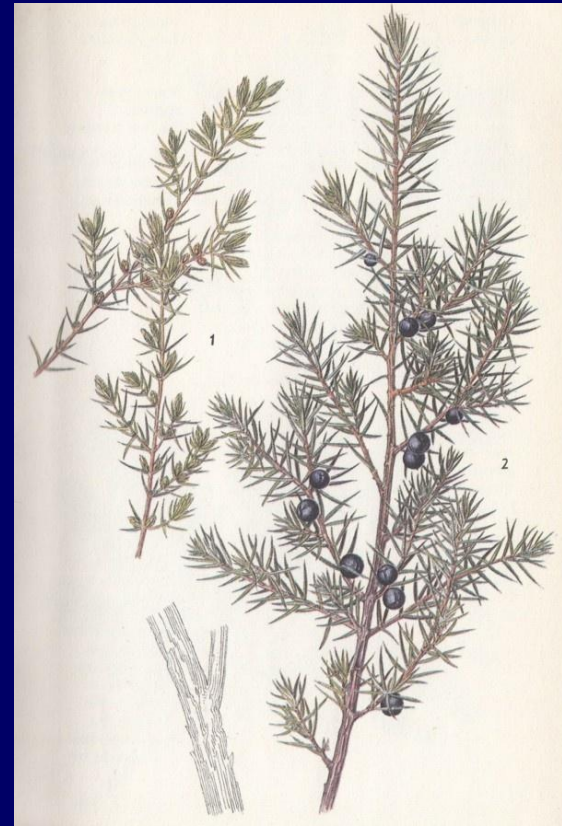
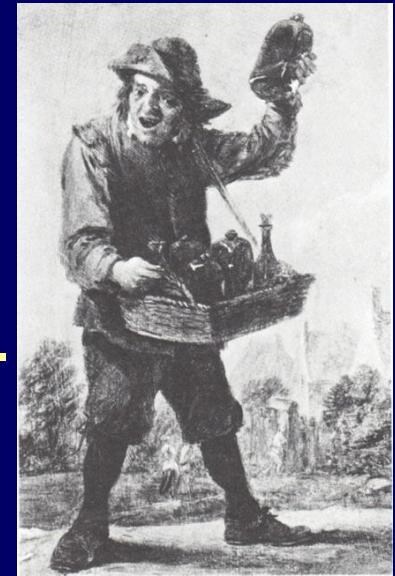

Jeneverbes, Juniperus

Vanaf 1594 stookt men te Schiedam moutwijn uit graan. Dokter Sylvius matigt 1650 de scherpe smaak door geneeskrachtige jeneverbessen toe te voegen. Dit wordt dus graanjenever. Daar ga je van plassen. Het is *'dus'* goed voor de nieren.

Dankzij Willem III wordt het vanaf 1689 populair in Engeland als gin.

Jenever is dus een medicijn
hoeveel moet je drinken ?

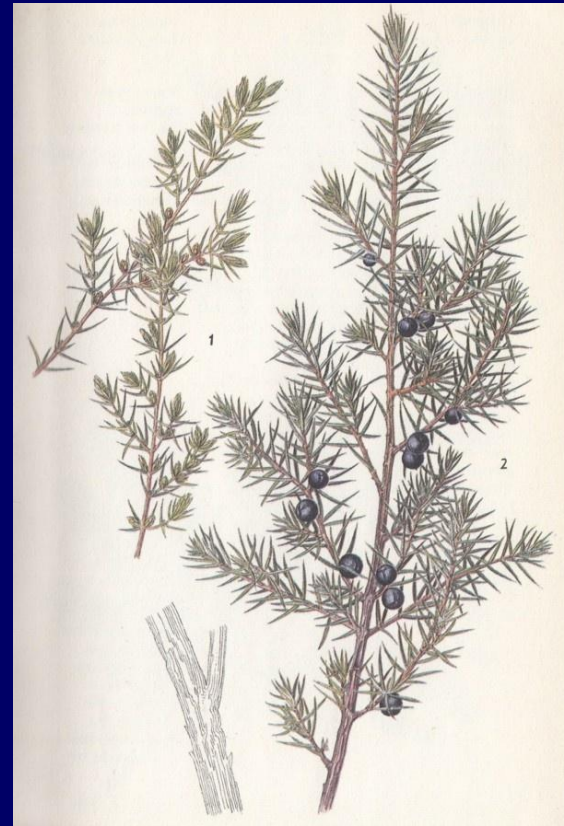
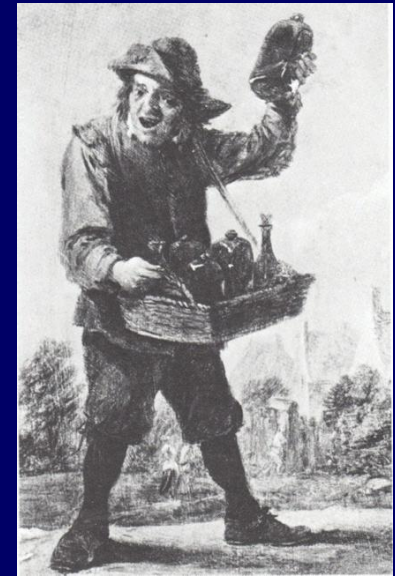

Jeneverbes, Juniperus

Vanaf 1594 stookt men te Schiedam moutwijn uit graan. Dokter Sylvius matigt 1650 de scherpe smaak door geneeskrachtige jeneverbessen toe te voegen. Dit wordt dus graanjenever. Daar ga je van plassen. Het is '*dus*' goed voor de nieren.

Dankzij Willem III wordt het vanaf 1689 populair in Engeland als gin.

Jenever is dus een medicijn
hoeveel moet je drinken ?
In de maag moet de drank altijd
een duim hoog staan.

Bitterstoffen, amara

Een bitterstof prikkelt alle vochtafscheidingen: maagsap, gal, speeksel, urine en moedermelk. Veel maagzuur bevordert de eetlust.

Bitterstof zit in hop, gentiaan, absint, kamille, nagelkruid, vingerhoedskruid, gezegende distel, paardenbloem.

Gezegende distel, Carduus of Cnicus benedictus

zeer bitter: zit [nu nog] als bitterstof in veel borrels

goed tegen bochels
en koorts

Paardenbloem, Taraxacum officinale

Het melksap,
de 'aardgal', is bitter.

Paardenbloemen werden
gekweekt voor productie in
Engeland van 'Dandelion' bier,
verving hop

Dandelion = dens leonis = leeuwentand.
Bloemblaadjes lijken op die tanden.

Paardenbloem, Taraxacum officinale

Het melksap,
de 'aardgal', is bitter.

Paardenbloemen werden
gekweekt voor productie in
Engeland van 'Dandelion' bier,
verving hop

Dandelion = dens leonis = leeuwentand.
Bloemblaadjes lijken op die tanden.

In Frankrijk noemt men het wegens het urinedrijvend effect:
'pisenlit' België pisbloem

Artemisia Absinthium, Alsem, Aalst, Wermut

Alsem is het voornaamste kruid in vermout [Martini]

De bitterstof absinth prikkelt de maagzuur- en galafscheiding
het is dus een aperitiefje
Hier hoort een bitterbal bij

Alsemknoppen zitten in
wormkoekjes voor kinderen

Alsemwijn of -thee
verdrijft derde- en
vierdedaagse koorts
ofwel malaria in Nederland.

Absint alsemlikeur 'de groene fee' de mix van 'genot en gevaar'

1792 zeer bitter geneesmiddel

1900-1915 massaal overmatig
gebruik in de kunstwereld voor
'geestverruiming'.

gevolg: ernstige wanen

[men ziet gele kleuren en voelt
overal kriebelende beestjes]

bijwerkingen: duizelig, krampen,
trillerig, epilepsie, dementie,
gewelddadig optreden

>>> hierdoor verlies van WO I
maar de Franse wijnomzet was
gedaald! het wordt 'dus' verboden.
Tegenwoordig mag absinth weer

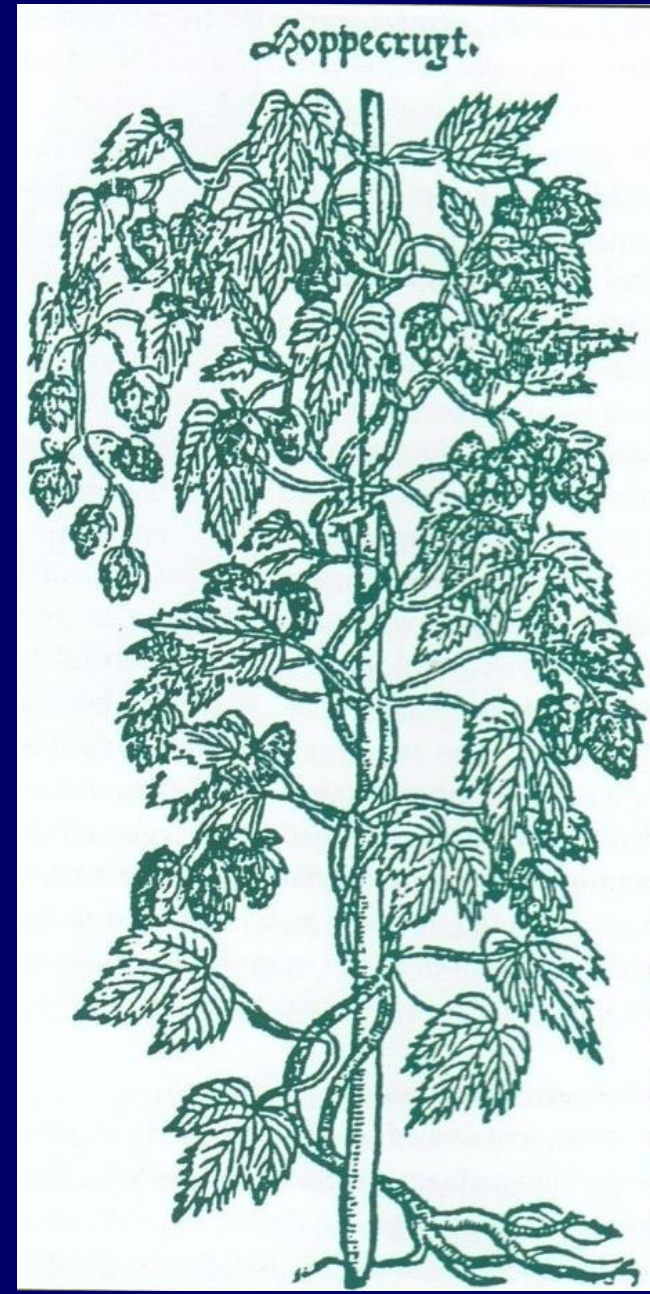
Artemisia vulgaris, Asem, Bijvoet

Bindt wat bijvoet aan je voet
of leg het in je sandaal:
dit verjaagt de vermoeidheid

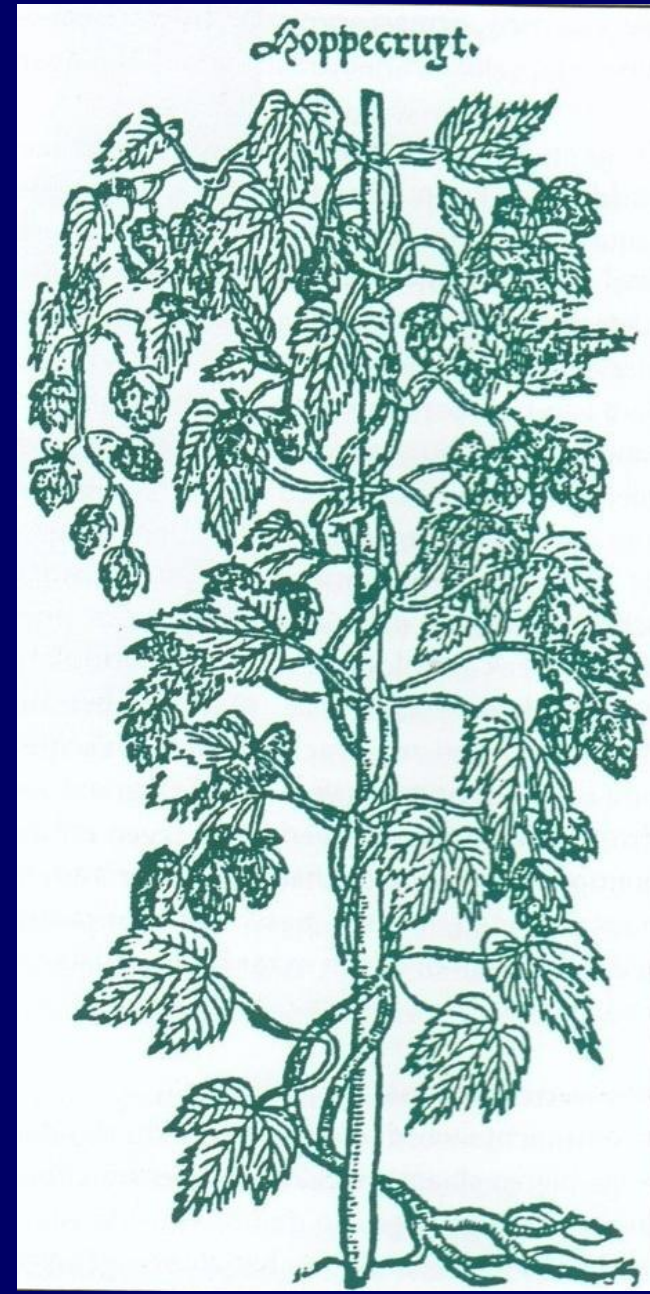
Hop, Humulus lupulus

de bitterstof is een smaakmaker
hop verwekt slaap:
dus in het hoofdkussen stoppen

Hop, Humulus lupulus

de bitterstof is een smaakmaker
hop verwekt slaap:
dus in het hoofdkussen stoppen
te veel bier is slaapverwekkend

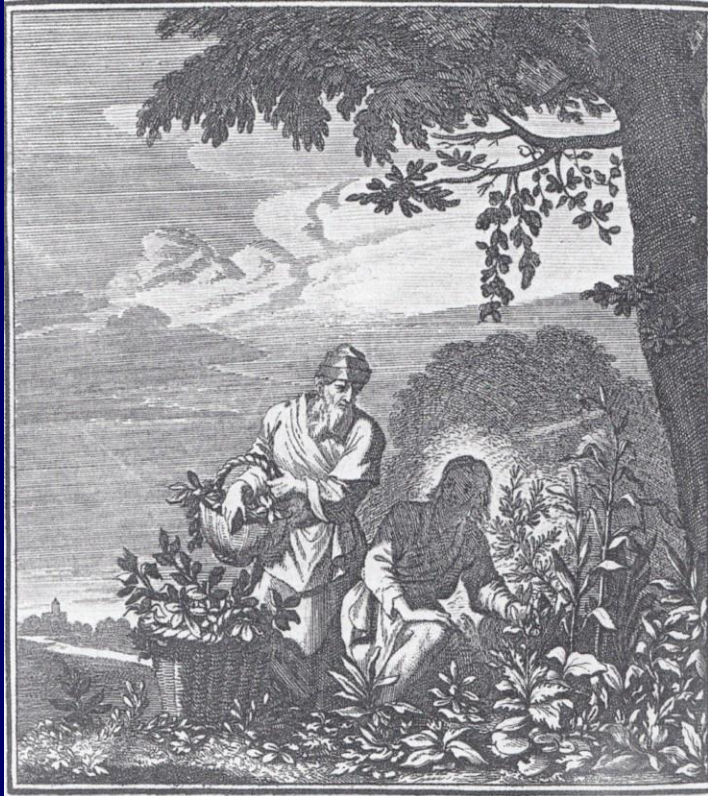
Kruidentzoeker kruidenvrouwtje herborist

= Mie uit Weebosch
= Marij Driessen in
Venray, chirurgijns weduwe
= kruidentzoeken is een
bijverdienste van
vroedvrouwen

Cornelis Wingelaar 1878-1968 uit Loosdrecht

Cornelis zoekt vanuit zijn boot tussen waterplanten.

Zijn familie doet dit al 250 jaar.

Hij zoekt 42 kruiden zoals kalmoes, valeriaan, kruizemunt, watermunt, mispels, elzebladeren, bitterzoet, lindebloesem, brandnetel.

Collega's zoeken thijm en vlier.

Veel kruidenzoekers vinden we in Friesland Groningen Staphorst
Apothekers zijn hun klanten

Hoe en wanneer verzamel je kruiden?

Bij maneschijn

Rozen in het ochtendgloren
[Bulgarije]
of laat in de avond

Gevaarlijk? laat een hond
het uittrekken bv de alruin

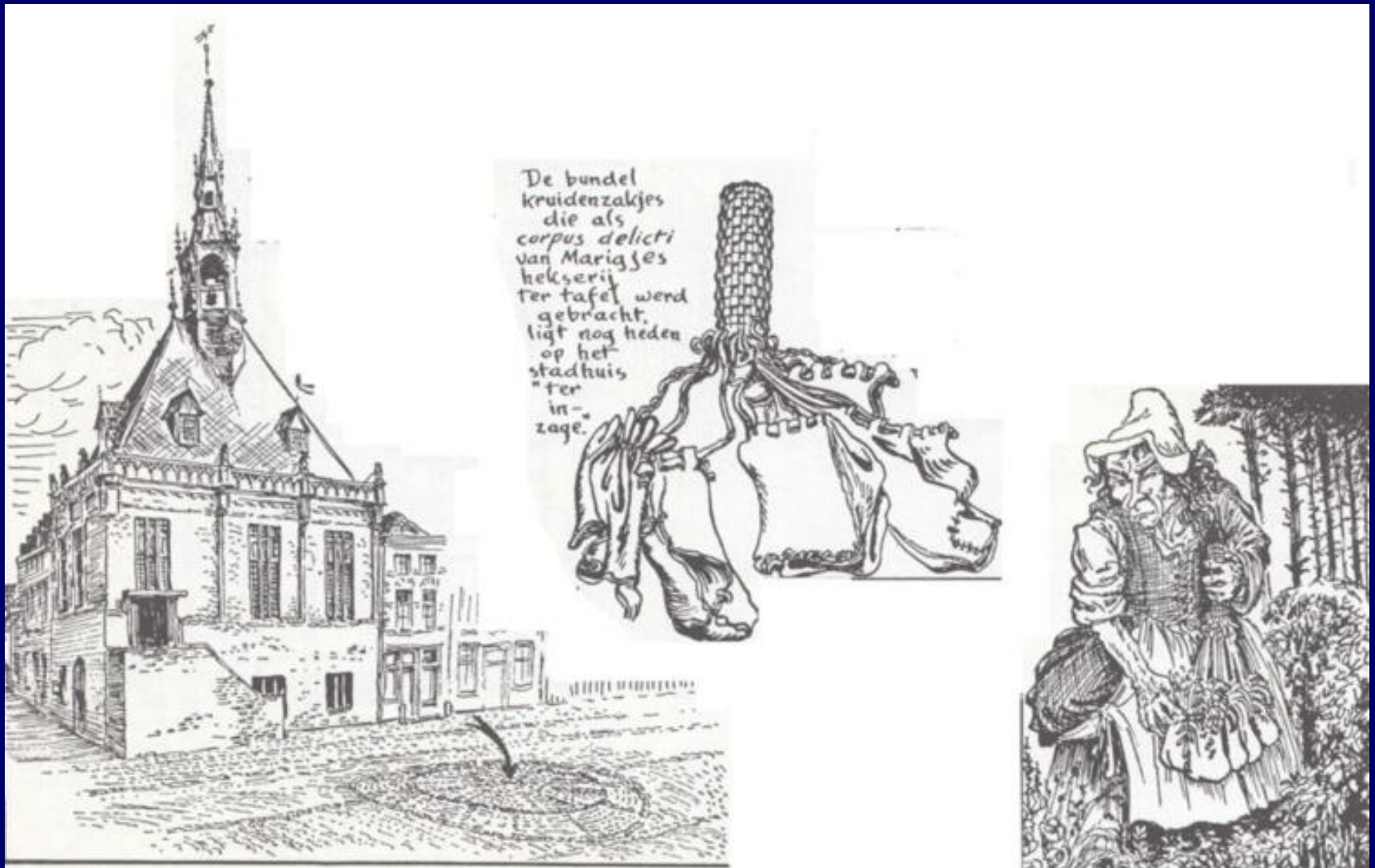
Kruidenvrouwtjes hadden groot draagvlak

Tijdens de rode-loopepidemie van 1783
practiseerde nabij Zevenaar de schoenmakersweduwe
Joling, een kruidengenezeres met grote faam.

Niet alleen steunde het 'gemene volk', zo verzochten de
autoriteiten, het 'wif', men verzette zich ook tegen haar
arrestatie,

zelfs de pastoor werkte met haar samen.

Hij bracht de kruiden zelf bij zijn zieke
parochianen thuis.

De bundel
kruidenzakjes
die als
corpus delicti
van Marigjes
hekserij
ter tafel werd
gebracht,
ligt nog heden
op het
stadhuis
"ter
in-
zage."

Maar de te succesvolle kruidenvrouw Marringje Ariens wordt in 1597 in Schoonhoven verbrand als heks

planten bij hoesten, schrale pijnlijke keel

Pijn in de keel kon je verzoeten met suiker of honing
of door een slijmerig beschermlaagje op het ontstoken
slijmvlies te leggen

dure honing wordt vervangen door suiker van riet of biet.

**Er ontstaan combinaties van suiker met
geneeskrachtige planten:**

drop zoethout, glycyrrhiza glabra

spekjes witte maluwe, heemst

jujubes vrucht van duindoornbes

gevolg: 'geneesmiddelen' worden langzaam snoepjes!

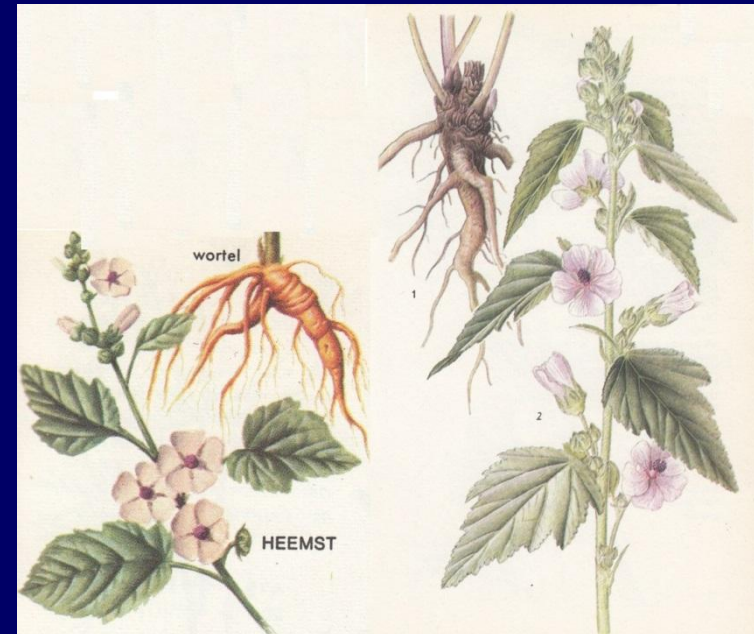
Heemst, Tandwortel, Bismalve *Althea officinalis*, witte maluwe, Marsh Mallow.

Al bij de Egyptenaren bekend.

De gelige wortel smaakt wat zoet en bevat slijmstof: zit dus in hoestdrankjes.

Baby's krijgen de wortel om op te bijten bij het tanden krijgen

Het sap werd ingedikt en luchtig opgeklopt tot onze huidige rose-gele spekjes

combinaties van suiker met 'geneesmiddel'
die ook in de snoepsector terechtkomen

pepermunt mentha piperita

kaneelstok: kaneel is goed voor hart, hersenen,
darmen

Kinderen moesten vroeger langdurig op een keihard
suikerhoudend snoepje sabbelen.

Tegenwoordig is snoep zeer zacht en meteen
gesmolten en snel op.

Pepermunt, *Mentha piperita*

Kruising tussen Aarmunt en
Watermunt [*M. Spicata* en
M. Aquatica]
ontdekt in Engeland 1696

Pepermuntolie hielp tegen maag-
en darmkrampen na een stevige
maaltijd.

De toegevoegde kalk neutraliseert
het maagzuur.

Hieruit is maagpepermunt
[Rennie] ontstaan.

Pepermunt, Mentha piperita

Vanaf 1750 gaat men tijdens de preek
kinderen zoet houden,
2 pepermuntjes is voldoende voor een preek

'ledere kerk zijn eigen merk'

De Evangelischen: Dropmentos, kort,
Nederlands Hervormden: Faam, iets langer,
de Gereformeerden: King, nog langer,
de hele strengen: Wilhelmina, zeer lang.
Katholieken: geen voorkeur bekend

Pepermunt, Mentha piperita

Van de olie maakt men menthol,
die 'verkoelt' de zenuwen bij jeuk.

Men stopt het in sigaretten
voor 'gezond' roken

Aspirine, Salicyl

Neanderthaler
gebruikte al
wilgenbast tegen
tandpijn

In 1758 sabbelt een wandelende
Engelse dominee met reuma,
op een wilgenhoutje:
zijn pijn verdwijnt !!!
Hij maakt poeder van de bast.

Aspirine, Salicyl salix = wilg

Neanderthaler
gebruikte al
wilgenbast tegen
tandpijn

In 1758 sabbelt een wandelende
Engelse dominee met reuma,
op een wilgenhoutje:
zijn pijn verdwijnt !!!
Hij maakt poeder van de bast.

“Op een houtje bijten”

Aspirine

Moerasspirea

Spirea ulmaria

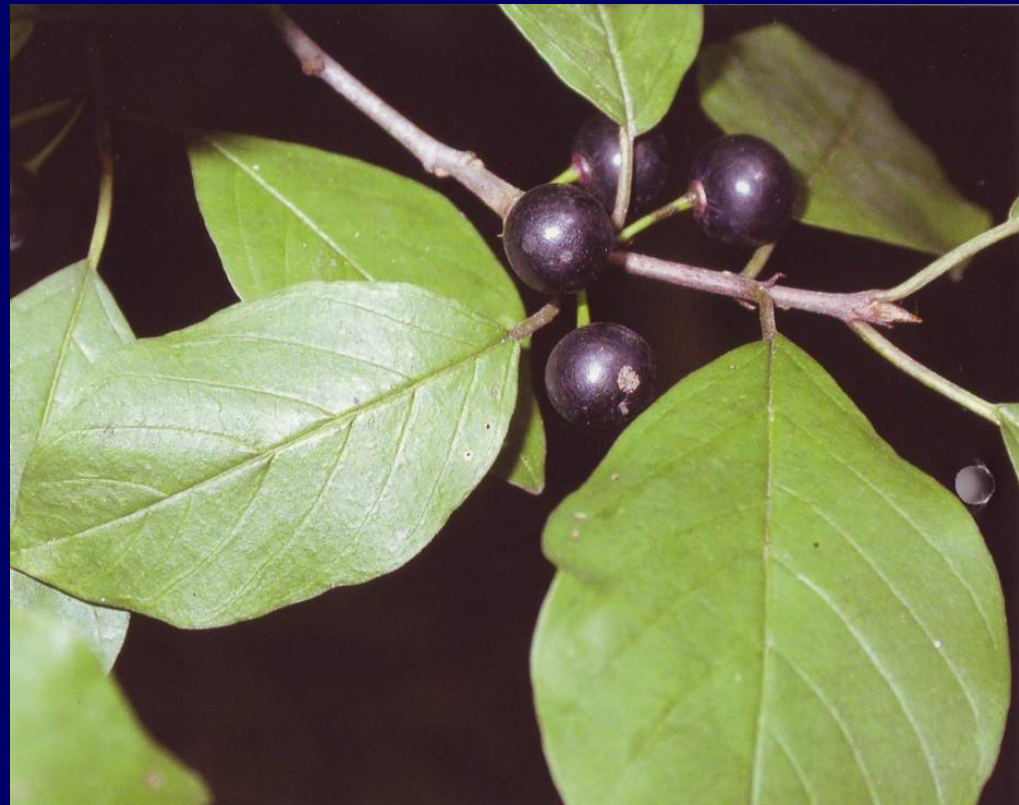
Zwitsers Pagenstecher
haalt in 1820 uit de
bloemknoppen
de werkzame stof.

laxeermiddelen waren er te over
en werden overmatig veel gebruikt

schors van vuilboom,
sporkenhout Rhamnus
schors van vlier
wortel van rabarber
wonderolie

Drijf de kwade stoffen
er uit

Weegbree

Vaatbundels scheuren niet snel. Dus: goed tegen wonden

tegen
brandnetel-
pijn,

slijmstof

Weegbree, grote en smalle, *Plantago major*

Een ontstoken steenpuist:
verbinden met een nat blad en een
lapje: 'trekt de etter er uit'

Lost slijm op: longmiddel
>> het laat kanaries zingen

In de schoen stoppen tegen stuk
lopen van de voet

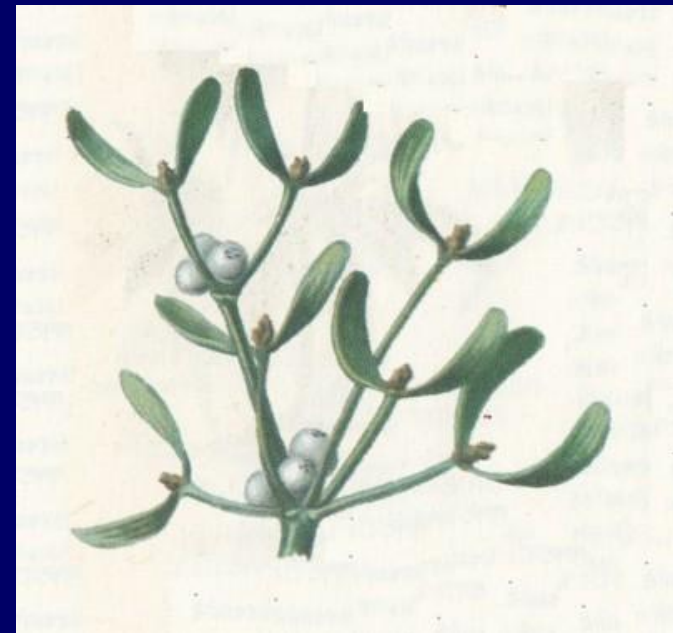
Wereldwijde verspreid via
schoenen en kleding
Indianen: "voetspoor van blanke".

Maretak, *Viscum album*

Heilige boom bij Kelten en Germanen
is een halfparasiet die
de gastheer niet doodt
plakkerig witte bessen :
gebruikt om vogeltjes te vangen.
zinloos bij kanker [Isador].

groeit op veel bomen :
populier appel peer eik olm
dennenboom meidoorn
robinia lijsterbes

Abortus met kruiden: veel geprobeerd

zevenboom

wijnruit

polei

moederkoorn

maanzaad

taxus

herderstasje

heggerank

boerenwormkruid

aloë

vuilboom

roomse kamille

Juniperus sabina offic

Ruta graveolens

Mentha pulegium

Secale cornutum

Papaver albus

Taxus baccata

Capsella bursa pastor

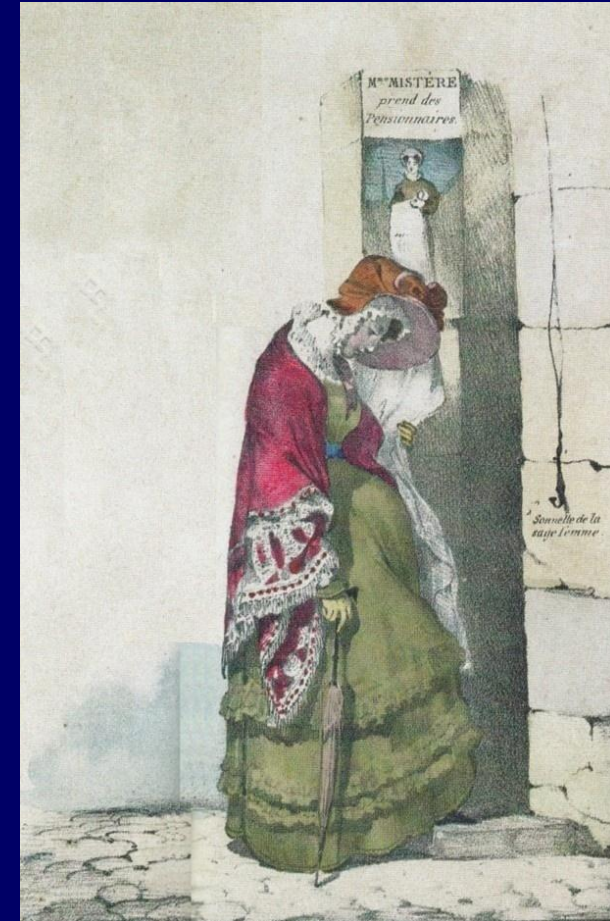
Bryonia dioica

Tanacetum vulgare

Aloë vera

Rhamnus frangula

Chamomilla Romana

Abortus proberen met kruiden: zinloos

De hoeveelheid vluchtige olie die tot een abortus leidt, veroorzaakt onherstelbare nierbeschadiging.

Zevenboom veroorzaakt alléén abortus bij een schadelijke dosis

dwz 50% sterfte

Abortus proberen met kruiden: zinloos werkte wel als Morning-after pil??

De hoeveelheid vluchtige olie die tot een abortus leidt, veroorzaakt onherstelbare nierbeschadiging.

Zevenboom veroorzaakt alléén abortus bij een schadelijke dosis met 50% sterfte

Slimme dames gebruikten het rondom hun avontuurtje en bleven gezond en kindvrij. En werden niet zwanger

Duivelsdrek en zevenboom maken vele hoeren vroom.

Zevenboom werkt, 1765 Udenhout

Fijngemalen blaadjes in een kopje zoete melk

De 5 maanden oude vrucht kwam af maar ..

het was zeer pijnlijk voor de vrouw:

"haere leeden daerdoor seer waren gebroocken".

polei

boerenwormkruid

Abortus

Jonge meisjes moeten enkele blaadjes zevenblad in hun schoeisel leggen.

In 1900 moest in Artis een jeneverbes naar een voor het publiek minder toegankelijke plaats worden overgeplant.

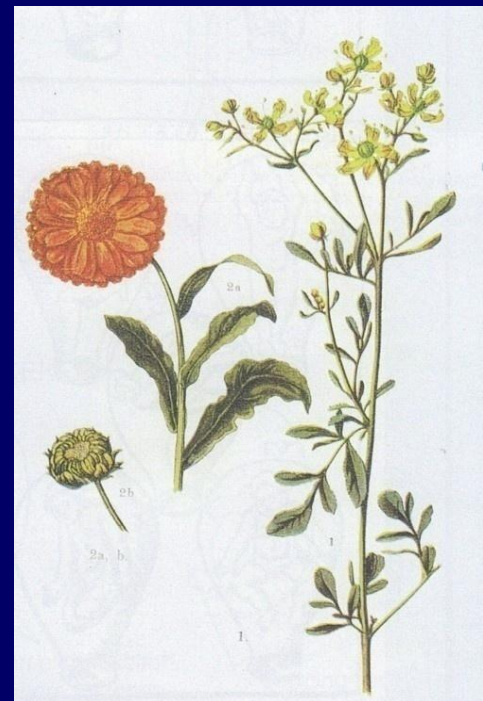
Abortus

Jonge meisjes moeten enkele blaadjes
zevenblad in hun schoeisel leggen.

In 1900 moest in Artis een jeneverbes naar
een voor het publiek minder toegankelijke
plaats worden overgeplant.

De struik stond aan een
veelbegaan pad maar
werd door vrouwen
vrijwel geheel kaalgeplukt.

Wijnruit

Geneeskrachtige plant in je schoen

Maggiplant Lavas
Bijvoet Artemis
Weegbree Plantago
Zevenboom Juniperus sabina

reuk
vermoeidheid
stuklopen
abortus

Nog steeds gebruikt

Digitalis

Herfsttijloos

Roze Maagdenpalm,

Taxus

Opium

Kinine

Belladonna

Wormmidelen

Vingerhoedskruid, Digitalis purp

Vingerhoedskruid

[Her]ontdekt in 1785 bij een Engels kruidenvrouwtje. Maakt hartslag regelmatig, verbetert kracht van het hart, tegen waterzucht

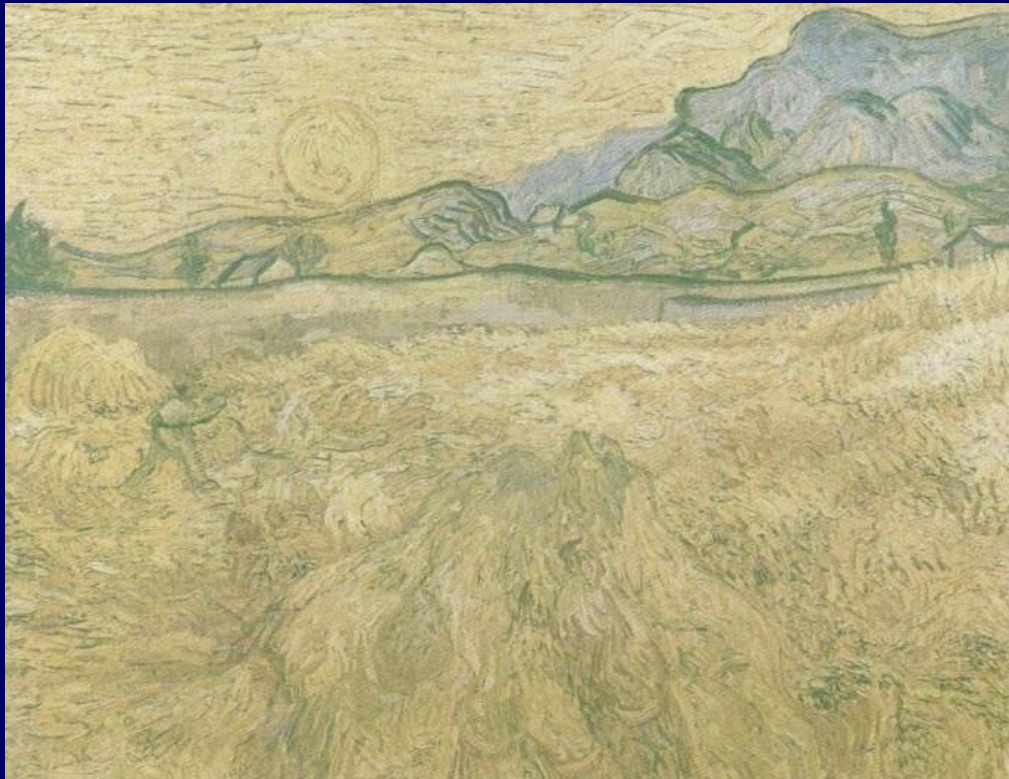
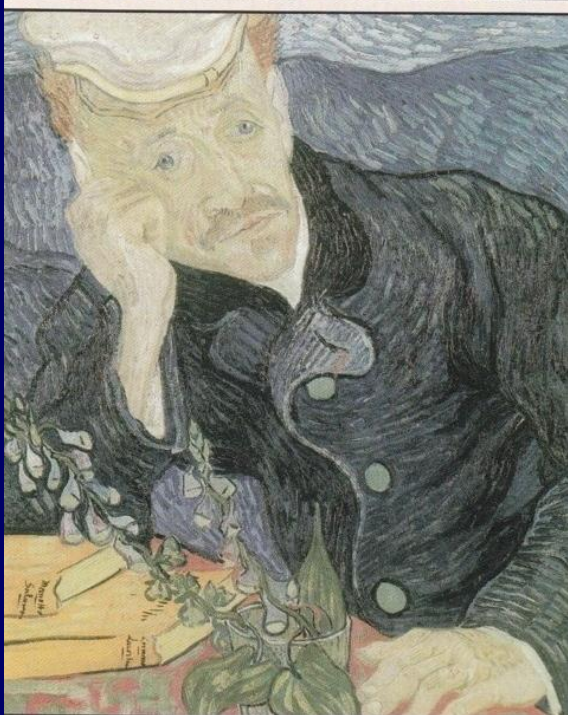
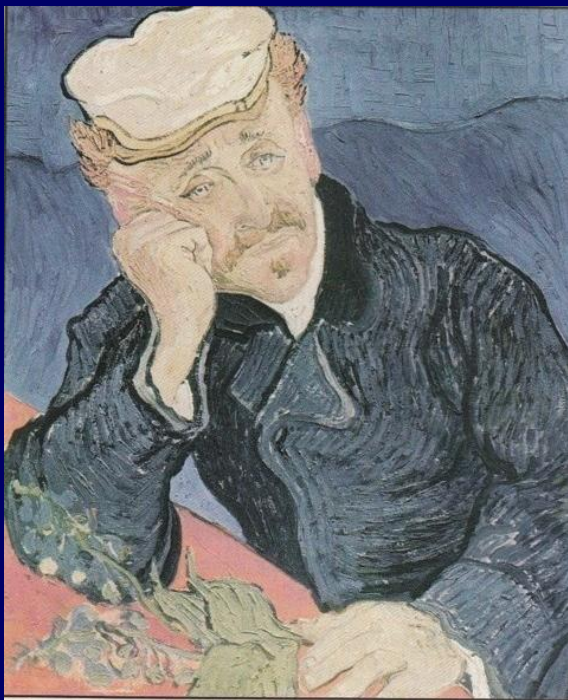
bitter in de mond
maakt het hart gezond
voor 1 g digoxine: 6 kilo blad

Vingerhoedskruid Digitalis purp.

Bij een overdosis zie je alles in
een gele waas.

Van Gogh kreeg het als medicijn.

Herfsttijloos, *Colchicum autumnale*

In de ME at men aan de hoven een kilo vlees per persoon per dag en dronk veel rode wijn. Zoveel afvalstoffen kan het lichaam niet aan.

De jichtkristallen stapelen zich op in de gewrichten, met name de grote teen.

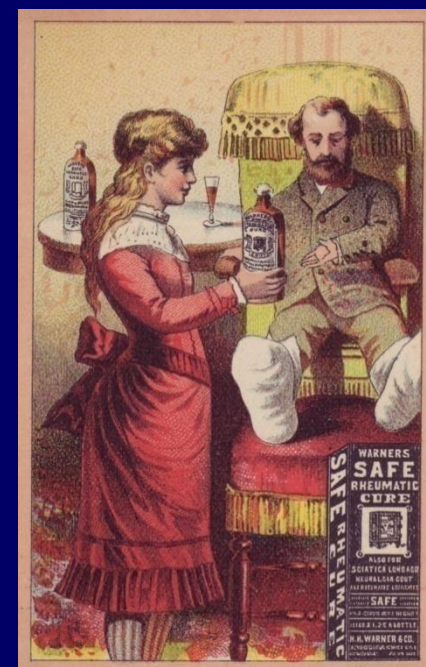
Colchicine remt de ontsteking en de hevige pijn.

Herfsttijloos tegen de 'pastoorsvoet'.

Benjamin Franklin en George IV zijn
de grote bevorderaars van
het gebruik van deze plant.

Onderzoek levert de ontdekking
van de antikankerwerking
van maagdenpalm en taxus op.

Roze maagdenpalm, *Catharanthus roseus*

antikanker middel
leukemie
borstkanker

Is familie van vinca.

Deze soort uit Madagascar!

Venijnboom, Levensboom, Taxus baccata

Zeer giftig voor mens en vee.
Zelfs in taxusvaten opgeslagen
wijn was dodelijk.
Boeren haalden taxus overal weg

**In de winter altijd groen,
boom kan 1000 jaar worden.**

bij veel volken abortus opwekken.

uit de naalden: taxol tegen kanker

Taxus baccata .

Bessen zijn niet giftig.
Zaadjes in de bes wel!

Bevat veel vitamine C,
vruchtvlees is lekker.

Vlas, *Linum usitatissimum*

3-voudig nut

lange stevige vezels: linnen

lijnzaadolie: onverzadigd vet

gel: slijmstof = zwel- en
glijmiddel

30.000 jaar gebruik in kleding

zeker 9.000 jaar verbouwd

Vlas: uiterst veel toepassingen

touw, linnen kleding,
veevoer,
lijnolie, verf, houtbescherming,
onverzadigd voedingsvet,
gel, in veel voeding, glijmiddel,
laxeren, wondzorg,
hoestmiddel, zeep, lijm.

Wat betekent de toevoeging 'officinalis' aan een plantennaam?

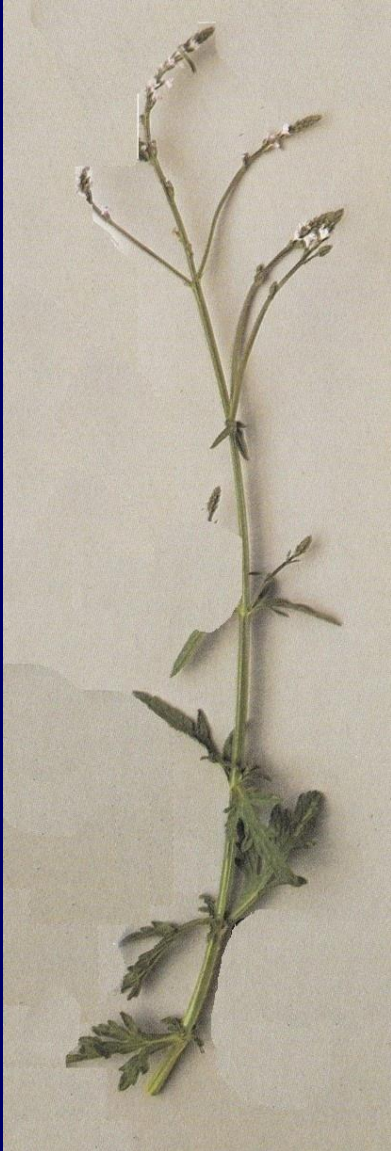
Officina betekent werkkamer, kantoor.

Vanaf de middeleeuwen kreeg een plant die bekend stond als geneeskrachtig de toevoeging 'officinalis'. Deze kruiden waren altijd in de werk-opslagruimte van een kloosterapotheek aanwezig omdat ze zo vaak gebruikt werden als geneesmiddel.

Hier zitten veel fabels tussen

Salvia, Lavas, Rosemarijn, Symphytum: Officinalis.

Ijzerhard, *Verbena officinalis*

van oudsher een
magisch en zeer
heilig offerkruid

zou ijzer afharderen

geneest of beschermt
tegen wonden
door ijzer gekregen

bitter

Pioenroos, Peonia officin.

Kind met stuipen kreeg snoer van zwarte kralen of wortelknollen rond de hals.

Kralen ook gebruikt als bijtring en bij tandpijn.

Waren ze in
wijnwater geweekt dan
heetten ze
Sint Corneliuskralen.

Rode bloemen zijn dus
bloedingstelpend.

Salie, *Salvia officinalis*

Salvare = redden.

**In Holland dronken kinderen
de flauw smakende saliemelk
voor het naar bed gaan.**

Vandaar de naam **Jan Salie,
term bedacht door Potgieter**

Salie: oud middel
geneest alles

slapeloosheid

**nachtzweet bij toring
vastzittend slijm**

keelpijn

**moeizame spijsvertering
gasophopingen**

niet groeiend haar

fluwelig grijsgroen blad.

Smeerwortel, *Symphytum officinale*

gebroken botten
huidverwondingen
borstafwijkingen.

95% van de 'officinalis' planten is niet effectief

Ook deze kruiden zijn hun plaats in de geneeskunde merendeels kwijt geraakt.

Maar wat duur is wordt niet weggegooid en is in het keukenkastje beland: peper, kaneel, koriander, nootmuskaat, zoethout, gember en saffraan.

Wel nuttig gebleken zijn digitalis, opium, kinine, wormmiddelen, maagdenpalm, belladonna, kruidnagel, alsem, taxus.

Kruidentuinen

kruidentuinen werden op bevel van Karel de Grote aangelegd door de kloosters, want de aanvoer van kruiden uit het oosten stakte. Dit stimuleerde onderzoek naar plaatselijk groeiende planten en kruiden.

Tot vandaag de dag zijn in heel Europa veel kruidentuinen overgebleven.

gebruik van kruiden: pittig en geurig

De dokters hadden een voorkeur voor geurige aromatische specerijen: anijs, kaneel, nootmuskaat, gember, salie, munt, zoethout, rabarber en saffraan.

Kruiden werden voor smaak en gezondheid aan het voedsel toegevoegd.

Peper, kardemom, saffraan, kaneel en gember werden vooral gebruikt bij de vleesbereiding.

Witte peper strooide men op een hoofd vol luizen.

New Kochbüch.

Wie mann
krancker perso

nen in mancherley fehl vnd Leibgebre-
chen warten vnd pflegen sol/ Mit zü-
richtung vnd Kochung viler nützlicher gesun-
der Speiß vnd Geträndt ꝛc. Den Kranckens
warten/ vnd sonst jederman in der not
turfft zur vnderweisung gestelt/
Durch

H. Gualtherum Ryff, Medicum.

Cum Gratia & Pruilégio
Imperiali nouo.

Getruckt zu Franckfort am Meyn/
Bei Chustian Egenolffs Erben.

1. 5. 6 4.

in de 17^e
eeuw zijn 3
Nederlandse
kookboeken
vol recepten
geschreven
door artsen.

Gevaarlijke kruiden

Aristolochia Klematis,
Duitse pijpbloem:
nierfalen

Senecio - Kruiskruid

Symphytum - Smeerwortel

Teucrium - Echte Gamander

Thee drinken van deze kruiden: lever gaat stuk

een plant heeft niet de verwachte en gedachte
geneeskundige werking dus wordt het

met suiker of honing

van kruidendrank dankzij alcohol

van kruidendrank

van geneesmiddel

van geneesmiddel

van heksenalf

snoepgoed

een likeur

een lekker luchtje

l'eau de la reine / boldoot

een smakelijk keukenkruid

middel voor vleesconservering

peper sambal

een trip- of pepmiddel

De dosis bepaalt of iets giftig is

De mens moet
evenwichtig gebruik
maken
van natuurlijke produkten

zelfs een overdosis

zuurstof

water

of

zout

is dodelijk

